

VÁSÁRHELYI LÁTÓHATÁR

www.vasarhelyilatohatar.hu • VI. évf. 23. szám • 2015/3. • 650,-Ft

GALÉRIA

BARCSAY JENŐ

CZENE MÁRTA

ERDŐS PÉTER

HÉZSÓ FERENC

KÉRI LÁSZLÓ

NAGY ATTILA

NÁVAY SÁNDOR

PAPAGEORGIU ANDREA

SONKOLY TIBOR

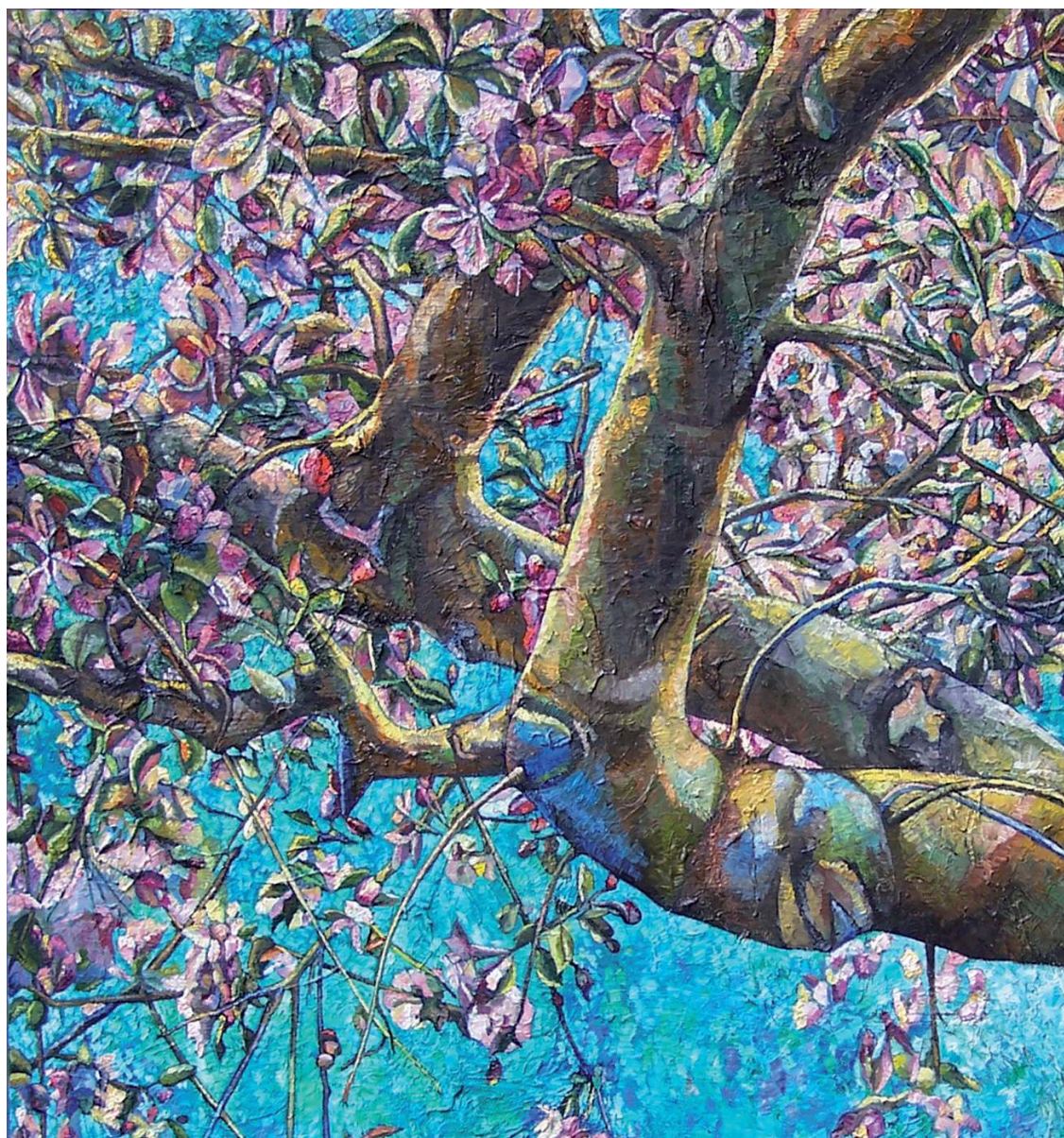
SZABÓ KLÁRA PETRA

SZURCSIK JÓZSEF

SZVET TAMÁS

TAKAHASHI ATSUKO

ZOLTAI ATTILA

Őszikék 21. század – Témakép

PAPAGEORGIU ANDREA

VIRÁGZÁS

olaj, farost, 90 x 90 cm

Őszikék 21. század – Témakép

ARANY-TÓTH KATALIN

INDIGÓ

Pálmákkal övezett sós tenger
 ölelkezik a forró csenddel.
 Álmod kering a széllel szemben
 – létem nedűje szerelmedben.

Hódmezővásárhely, 2015.

Szabó Klára Petra különdíjas

SZABÓ KLÁRA PETRA
INDIGÓ
 akvarell papíron, 50 x 60 cm

Náray Sándor: Őszikék
 bronz

„Tisztaság, Erkölc, hova tűnt az Érdem,
mind nevetség már, hol a régi (M)Érték,
annyi feslettség van e kis világban,
túl kicsi Földünk!”

(Diószegi Szabó Pál: *Don Quijote hazatér*)

Őszikék XXI. század

Az *Őszikék XXI. század* címmel jegyzett felhívásnak az volt a szándéka, hogy a *Vásárhelyi Látóhatár* folyóirat öt éves évfordulója alkalmából kitekintsünk a kortárs irodalom és művészet lokális, sőt regionális határain túlra, mely egyrészt az esztétikai élményt szerette volna emelni, másrészt érzékeltetni, miszerint a „21. század egységesítő tendenciái új távlatba helyezik a magyar irodalmat, mely viszonylag kevésbé él a nemzetközi köztudatban. Egy globalizálódó világban a magyar irodalom szakértőinek sürgető feladata, hogy újraértelmezzék a nemzeti örökséget új környezetünk igényei szerint.” (Szegedy-Maszák Mihály)

Nemzeti szinten nem sokat tudunk tenni, de lokális szinten erősíthetjük, sőt tekintésünkkel befolyásolhatjuk, ami nem kis felelősség! Ezt tükrözi is az *Őszikék*. A társadalom folyamatosan változik – mottóink is ezt érzékelteti –, mely magával hozza a művészet és a kultúra megújulását.

A művészet és az irodalom is – amellet, hogy gyönyörködtet –, újradefiniálja önmagát, választ keres a társadalmi kihívásokra.

Az *Őszikék* tizenkét témaképet választott ki, melyek európai szinten is az egyik legnagyobb múltú művészeti seregszemle, a *Vásárhelyi Őszi Tárlat* díjazott alkotói közül kerültek ki – Czene Márta, Erdős Péter, Hézsó Ferenc, Kéri László, Nagy Attila, Návay Sándor, Papageorgiu Andrea, Sonkoly Tibor, Szabó Klára Petra, Szurcsik József, Szvet Tamás —Takahashi Atsuko és Zoltai Attila –, odafigyelve napjaink változatos művészi kifejezőmódjára.

Felhívásunkra hét országból – Anglia, Ausztria, Magyarország, Németország, Románia, Szerbia, Szlovákia – több mint kétszáz pályamű érkezett, ami szép eredmény!

A zsűri (Béres Dezső irodalmár, helyismereti kutató, Burkus József festőművész, költő, író és Simon Ferenc középiskolai tanár, a *Vásárhelyi Látóhatár* irodalmi szerkesztője) *Kétnyelvű vers*, *Vers* és *Novella* kategóriában adott ki díjakat.

Minden művész megkapta a saját alkotása által ihletett írásokat lehetőségként, hogy a számukra legjobban tetszőt különdíjikkal jutalmazzák. Ezáltal egy teljesen új nézőpontból kaphatnak visszajelzést az alkotók.

Rendkívüli élmény volt az *Őszikék* megvalósítása, s a megállapítás; hogy a művészi alkotások a szerzők által új megközelítésben kerülhetnek be a köztudatba.

Igaz Galyasi Miklós ma is aktuális üzenete: „Aki a jót és a szépet vállalja, annak vállalnia kell a rosszat és a csúnyát. S ki vállalhatná a jót és rosszat, e végzet-szerű kettősséget inkább, mint a művész, akinek lelke naponként hal meg a más könnyeiért és naponként éled föl a más örömeiben.” (*Vidám Ifjúság*, 1936.)

Az *Őszikék XXI. századának* továbbgondolása:

„A kép s a vers átüt minden burkot, vértet,
mint héját a kozmikus tojásnak, melyből egyszer majd újjászületünk.”

(Duška Vrhovac: *Felszabadulás a Via del Corsón*)

Minden nemzeti kultúra megújul, ha ez a feltétele megmaradásának, egyetemességének.

A művészek, írók, költők műveinek köszönhető, hogy találkozott a vizuális költészet és a verbális képzőművészet, melyek üzeneteit egyesítve bronzba öntötte Návay Sándor szobrászművész, hogy az *Őszikék* folyóiratunkat szimbolizálva jelként maradjon meg a lokális idővonalon...

Gratulálunk az alkotóknak, a művészet iránt érdeklődőknek és olvasóinknak pedig élményekkel teli pillanatokot kívánunk!

Benik Katalin főszerkesztő
www.vasarhelyilatohatar.hu

TARTALOM

ARANY-TÓTH KATALIN Indigó	2
BENÁK KATALIN Őszikék XXI. század	3
BÉRES DEZSŐ Próza dédanyámnak	4
Duška Vrhovac Oslobađanje u Via del Corso Felszabadulás a Via del Corsón (fordította: Kovács Jolánka)	5
BAUER KRISZTINA Áttörés	6
SZILÁGYI-P. KATALIN Tubi	9
VÁRKONYI KITTI KATALIN Állatbarát	9
SALÁNKI ANIKÓ Kép az állványon	10
ÁCS GERGELY Ha a szobrok beszélni tudnának	11
RÓNA J. LÁSZLÓ Lélek köve	12
PATAKI ANETT A kulcslyukon át	13
HARANGHY GÉZA Valami mindig...	13
VASSNÉ SZABÓ ÁGOTA Anziksz az Őznek	14
FENYVESI FÉLIX LAJOS Küzdelem a hangokkal Beszélgetés Huszár Lajos zeneszerzővel	15
BARTHA ELEK Hódmezővásárhely néprajza	16
SZABÓ NOÉMI Barcsay Jenő a festő, a tanár	18
FEJESNÉ MÓRI ÁGNES Tündérszug	20
RÁCZ ÉVA Virágzás	20
DOMONKOS NIKOLETT Virágzás	21
ÁCS GERGELY Ébredés	22
HARANGHY GÉZA Csobbanni tisztán...	23
ARANY-TÓTH KATALIN Csak egy pohár	23
DIÓSZEGI SZABÓ PÁL Don Quijote hazatér	25
TÓTHÁRPÁD FERENC A fosztogató	25
BENYHE ZSUZSANNA Egy újdonsült régiség	26
UGRAI KATA A csokoládésdoboz	27
MARSOVSZKI VIKTÓRIA pacsirták cérnaszálon - avagy a semmi ágán	28
CSÍKOS DIÁNA kő-hamu-árny	29
BAUER KRISZTINA Fél pohár aszú gyertyafényben	31
IFJ. KÁRÁSZ JÓZSEF Az írói hagyaték ápolása	32
FÉNYESI TÓTH JÁNOS A Kárász József Irodalmi Kör Úton - A hétlépcsős hegyekig	33
DIÓSZEGI SZABÓ PÁL Egész nap kutatnám	34
SZABÓ ERZSÉBET Egyedül vagy	34
WILHELM JÓZSEF Körforgás	34
ARANY-TÓTH KATALIN A tulajdonos	36
Könyvajánló - Hegyiné Csernus Judit Búza Imre: Ígéret Hódmezővásárhely néprajza	4
	16

BÚZA IMRE
ÍGÉRET

BÚZA IMRE
ÍGÉRET. Bp. Underground Kiadó, 2014, 166 p.

Nem regény, nem napló Búza Imre önéletrajzi ihletésű kötet. Valahol a kettő között – mintha mi magunk mesélnénk el életünk meghatározó élményeit – egy példás életű, több generációs család mindennapjai elevenednek meg a könyv lapjain.

„Egy regénye mindenkinek van”, s valóban, akik életük meghatározó részét a XX. században éltek le, s kalandvágyból itthon maradtak, Hódmezővásárhelyen is sok, néha az elégnél is több élményt, tapasztalatot gyűjthettek.

Búza Imre méltóképpen emlékezik meg családjá multjáról, több generációra visszamenően is. Három fejezetében: *Gyökerek, Törzs, Ágak* – életének főbb állomásait idézi fel egészen a felnőttkor viszonyosságos eléréséig. A társadalmi visszasságok éppúgy megjelennek a lapokon, mint a szerző lelki építkezése, melyet az irodalom iránti érdeklődése nagyban meghatározott.

Példaértékű családjá a nagycsalád megtartó és túlélni is képes, változásokkal teli, a bajokat együtt megoldani akaró régi, nagy família mintapéldája, ahonnan elegendő ösztönzéssel lehetett elindulni az életbe. És itt jön elő a kötet erénye: tudjuk, talán csak helyismereti szempontból fontos írás, talán csak a közvetlen, azonos időszakot és sorsot átélők számára izgalmas olvasmány, de már ezért is érdemes volt megörökíteni saját, személyes emlékeit, mert azokat soha, senki így meg nem írhatta volna. Sommázat, s egyben tisztelgés az ősök előtt, hogy személyes helytállásuk ne múljon el nyomtalanul. Együttal követendő példa az utánunk következő generációk számára.

A fa allegóriája: gyökereink a család, születésünk helye. A felnövő új generációk az ágak, melyek az erős gyökérzet által nőnek nagyra.

Fogadják szeretettel Búza Imre kötetét.

Hegyné Csernus Judit

BÉRES DEZSŐ*

PRÓZA DÉDANYÁMNAK

– Ne tégy már a tűzre, kisfiam! – szálltak felé hollószárnyakon a szavak, s ő visszarettent. Szégyenültnek érezte magát, elárultnak, hát próbált kisomfordálni a nehéz szobából, de megállították az utána suhogó szavak. – Elég meleg van már idebenn. – Senkit nem látott, őt sem látta szem; hatalmas sírhant volt közöttük a másik, a vetetlen ágy, mit csak nyaranta bontanak meg, s tesznek szellőzni a szikkasztó napra, hatalmas sírhant, mit meg nem látogatnak, mert a hazalátogatót csak a kötelesség vezeti át a küszöbön a homokkal szórt, döngölt földpadlóra, szentképek, szüvas bútorok, sárga családi fotók közé. A kötelesség vezette át őt is ebbe a másvilágba, de elárulta a szeneskanna, a nyikorgó kályhaajtó, elárulta az Idő: az óra tízet kongatott. Krisztus megemelte felé sebes kezét, Mária nézte szelíd mosollyal, s már szaladt volna, de elébe állt a lelkiismeret, kézen fogta, az ágyhoz vezette. – Ül ide kicsit, mondok valamit – lebbentek az aszott ajkak, míg a szem, megakadva, a menyegző repedés rajzolta térképeit firtatta. – Három koporsóval álmodtam, kisfiam. Rossz jel, nagyon rossz jel. Az egyik anyámé, a másik dédapádé. A harmadik üres... az enyém lesz. Imádkozz kisfiam, minden este imádkozz! – Fecskendő, tű, ampulla vándorolt elő egy füttyös barna táskából, személytelenül szöszmötölt az orvos, félrehajtotta a dunyhát, a mozdulatlan testbe döfött. Csak a csönd maradt a szobában, vastagon lepte be a bútorokat, kikergette a fényt az udvarra, szövetségre lépett a pókokkal. Egy öregasszony jött – Megnézem, hogy van Mariska – s hazavitte Szent Bibliáját, a tűz parázs lett, kibújta a homály az ágy alól...

Másnap újra ott ült az ágy szélén, az aszott ajkak, fekete hollószárnyak levelet olvastak. – Legnagyobb részvétellel értesítem, hogy Katona Bálint közvitéz az Isonzó partján vitézül harcolva hazája hősi védelmében, szívéen golyótól találva hősi halált halt. Vigasztalódjanak, nyugodjanak bele, így akarta ezt a haza sorsa, a jó Isten, aki mindnyájunk fölött rendelkezik, s aki azért csak meg fog bennünket segíteni, mert benne bízunk... – a szemek megtalálták a mennyezet térképén Isonzót, fecskék szálltak a ruhaszárító kötélre, katonák utaztak énekelve, zsúfoltan a marhavagyonokban, minden csivített, zakatolt, modulált és duhogott, majd hirtelen felrobbant az egész. A foghatatlan csöndben vörös lé ömlött ki, meggybefőtt édes, emésztetlen szaga áradt szét, már ezt sem fogadta be a gyomor, csak a szív lüktetett még. – Mamám! Azt álmodtam: Krisztus rám kacsintott... – Jó jel, kisfiam, nagyon jó jel. Szívvedbe költözött... Imádkozz, minden este imádkozz! – Valaki ágyneműt cserélt, fehérre mosta a fekete hollószárnyakat, homokkal szórtá föl a padlót, beengedte a fényt, kiüzte a csöndet, a pókok elmenekültek, tél jött, holt ágak hegedültek a rozsdás ereszen. Gyertyákat gyújtottak Krisztusnak, Máriának, a pap biciklin érkezett. Házi oltárt hozott és utolsó kenetet, halk zsolozsmát mormolt, majd keresztet vett...

Harmadnap idegenek zörgettek a deszkapalánk napsugaras kikapuján, utat nyitott. Az idegenek hárman voltak, koporsót hoztak. Az Üreset. Csak kispárna volt benne faforgáccsal kitömve. Mamám a szoba közepén feküdt, alatta fehér lepedő, fején fekete kendő. Keze mellén összekulcsolva, lábánál imakönyv és olvasó. A hollószárnyak elröpültek, a lélek vizes réteken ballagott. Füvek mondták, merre menjen... Az Isonzó partján, a végtelen mellett...

*Nem pályázott! Szerk.

Vásárhelyi LÁTÓHATÁR - www.vasarhelyilatohtar.hu VI. évf. 23. szám 2015/3.

Kiadja: HDK Hód-Biotech Kft. Felelős kiadó: Fuchsz Máté. Szerkesztőség: 6800 Hódmezővásárhely, Rudnay Gyula u. 49. fsz. 2. E-mail: benakk@gmail.com. Telefon: 06 20 280 2529
Főszerkesztő: Benák Katalin. Szerkesztőség: Borus Gábor, Hézsó Ferenc, Simon Ferenc, Soós Csilla. Fotótechnika Gaál Györgyi, nyelvi lektor Takátsyné Farkas Irén Nyomda: Szoliter Nyomda Hódmezővásárhely, Benkő István nyomdavezető. A folyóirat megvásárolható a bemutatón és a Lira Könyvesbolt, Emlékpont, Kálvin Antikvárium, Németh László Városi Könyvtár, Vásárhelyi Látóhatár Szerkesztőségében. Megrendelhető: Vásárhelyi Látóhatár Szerkesztősége 6800 Hódmezővásárhely, Rudnay Gyula u. 49. fsz. 2. e-mailben benakk@gmail.com és személyesen. Fizetés módja: postán, személyesen és átutalással: Raiffeisen Bank Rt. 12067008-00149806-00100007 HU ISSN 2061-8182 Ny.t. 163/0239/2/2010. ©Vásárhelyi Látóhatár. Minden jog fenntartva! Első közlésű, elektronikus formátumú, nyelviellenőrzött kéziratot fogadunk, mely tartalmáért a szerző vállal felelősséget. További információink és az Adatvédelmi nyilatkozatunk megtekinthető a www.vasarhelyilatohtar.hu portálunkon. A nyelvi lektorálás a MHSZ 11. (1984.) kiadása alapján, az 1997-es utánnomás szerint történt.

TÁMOGATÓNK: CZIRBUSZ PIROSKA EMLÉKÉRE A HÓDMEZŐVÁSÁRHELYI MŰVÉSZETEKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY & DR. KOVÁCS LÁSZLÓ PROFESSOR EMERITUS

Őszikék — Kétnyelvű vers
I. helyezett

Témakép: Kéri László — Áttörés

Ta ljubičasta, kao stvrđnuta kap bola odbegla sa četkice umornog slikara, pada na moje zamagljene zene i u tajanstvenu odoru sumraka oblači Via Del Corso kojom tromo koračam ovog rimskog podneva. Otkuda ovde, među unezverenim turistima, ta Kerijeva moćna bratija mračnih lica sa tragovima bola u razrokim pogledima i na usnama? Da nisu krenuli na tajni sastanak sa Farinelijevim Don Kihotom koji me u stopu prati ovih dana ponavljajući isto pitanje: kako uzleteti trajno i nepovratno kada si, kao stablo korenom, svojim krhkim kandžama urastao u tle? Grupa mladih sa smart telefonima uzbuđeno fotografiše poznatu šminkerku kao da prolazi lično Dante Aligijeri. Ponesena njihovim žarom ja zaboravljam napukli strop svog beogradskog doma i tiho, onako za sebe, izgovaram: Salve a te Laslo Keri! Ovi ljudi od krvi i mesa sa našim imenima trošni su, nestaju, i to te progoni, ali to i nismo mi, prijatelju, mi smo ova nepoderiva platna i ova nezapaljiva slova, stihovi kao pregršt boje bačene u nevino lice sveta. Baš nas briga za te fabrike zla sa non-stop radnim vremenom i za njihove požare i poplave sa neograničenim rokom trajanja! Slikom i stihom mi ćemo ipak probiti sve čaure i oklope, kao ljusku kosmičkog jajeta iz kojeg ćemo se ponovo roditi.

Róma, 2015.

FELSZABADULÁS A VIA DEL CORSOÁN

Az ibolyakék, megkövült fájdalom-csöpp, a bágyadt festő ecsetjéről elszökve, ködlepte szembogaramra pottyan, s az alkony sejtelmes köntösébe burkolja a Via del Corsót, melyen e római délben lomhán ballagok. Hogy kerül ide, a zabolátlan turisták közé Kéri erőteljes, mogorva csapata kancsal tekintetükben s ajkaikon a fájdalom nyomaival? Talán Farinelli Don Quijote-jével indultak titkos találkozóra, mely napok óta nyomomban van, e kérdést ismételve: föl lehet-e szállni mindörökre, amikor, mint törzs a gyökérbe, gyenge karmaiddal már a talajba nőttél? Smart telefonos fiatalok csoportja vadul fényképezi az ismert sminkes nőcskét, mintha magát Dante Alighierit látnák. Elkap ez a hév, s azon nyomban elfelejtem belgrádi otthonom megroggyant mennyezetét, s csak úgy, magamnak, kimondom: Salve, a te Kéri László! Ezek a hús-vér emberek, kik nevünket viselik, elhasználnának, eltűnnek majd, s ez nem hagy békén, de nem ezek vagyunk mi, barátom, hanem a széttéphetetlen vászon s a betűk, mik el nem égnek, az ártatlan világ arcába dobott színcsokrok, a versek. Mi közünk a non-stop munkaidős, gonoszság-gyárakhoz, a korlátlan szavatosságú tüzesetekhez, árvizekhez! A kép s a vers átüt minden burkot, vértet, mint héját a kozmikus tojásnak, melyből egyszer majd újjászületünk.

Fordította: Kovács Jolánka

Őszikék — Novella I. helyezett

Mindennap kiküldöm a fiút a kikötőbe, de késik a hajó. Caterina nagyon várja a képet, nem tud addig meghalni, mondja. Francesco atya, nem törődve a betegséggel, ott ül naphosszat az ágyánál, ő még hisz a fohász erejében. Különös emberpár, Velence legszébb kurtizánja és a szentatya legfőbb tanácsosa.

Végre hallom a számár ismerős üvöltését. Kirohanok, a zsákok közül azt keresem, ami Pannóniából jött. Meg is van, azzuro della magna. Elő a morszárral, törővel, magam porítom a festékhez a követ. Olaj hozzá, sebesen jár a kezem, de az alkony gyorsabb, besötétedik. Nem halaszthatom, az összes gyertyát, amit fellelek a műteremben meggyújtom, talán kitaranak hajnalig.

Rendelt már tőlem képet Caterina, mikor Velencébe költözött, gyümölcsöset, tájképet, de alakosat sohasem. Azt mondta, oly eleveneket festek, ne versengjenek vele. Az okker és a szép umbra voltak a kedvenc színei, de a karneválon mindig murano vörösbe öltözött, az emelte ki alabástrom bőrét.

Francesco atya egy átdorbézolt éjszakám után rázogatót a Santa Maria Formosa padján. Barátságos volt, és hosszan beszélt nekem a kegyes életről, meg a hit fontosságáról. Mikor megtudta, hogy festő vagyok, bevitt a sekrestyébe, ahol egy madonna-kép volt a falnak támasztva. Hamarosan a helyére kerül, mi a véleményem róla - kérdezte. Szép és gazdag, nem fukarkodott a festő az arannyal, de ez nem egy velencei madonna, feleltem. Meglepetten kérdezte, miért. Hiányzik róla a tenger és az ég azúrja, ami páratlan e városban.

Caterina nem csak szép, de művelt és okos nő is volt, olykor marasztalt, egy pohár borra, beszélgetni. Hosszasan kacagott, mikor incselkedésére bevallottam, bár csodálom szépségét, de vágyat nem gyújt bennem. Az inasfiú izmos hátsója azonban szűkké teszi a nadrágom. Ha antik témát festek majd, elküldi modellnek, ígérte.

Húsvét előtt volt, a nagyhéten böjttölt egész Velence, a kurtizánok is zárva tartották házaik ajtaját. Caterina ott térdelt a madonna képe előtt a Santa Maria Formosában, láttam kettejük ta-

lálkozását, mintha az arany madonna is elmosolyodott volna. Aztán bementek a gyóntatószékbe, ki-ki a maga helyére.

Caterina ettől a húsvétól kezdődően egyre halkabb lett, gyakran járt a templomba. Karácsony előtt különös, szokatlan dolgot rendelt tőlem, egy szentképet, de fessek rá Francesco atyát a fő helyre. Nem akart csak kisméretű festményt, amit az ágya melletti falra tenni. Meglepett a kérés, de mindig csengő ezüsttel fizetett bőkezűen, így nem kérdezősködtem.

Francesco atya gyakran hivatott magához, olykor a templomba, de az utóbbi időkben már a palotájába is. Beszélgetéseinket mindig megelőzte némi szónoklat és dorgálás a bor és a kocsmák népének kedvelése miatt. Türelmesen bólogattam, fogadkoztam, amiről tudtam, már este megszegem. Megérte, mert ezt követte az élvezet, megmutatta a képeket, amiket ő választott ki Róma számára. Ezek az audienciákon nem a rongyos festő és tekintélyes egyházi vitatkozott egy-egy alkotásról, hanem két, az értéket tisztelő és csodáló ember.

Nehezen készültem neki a szentképnek, nem jutottam döntésre a témát illetően, valójában értettem, hogy egy portrét szeretne tőlem Caterina, de tudta, kihívná maga ellen az egyház rosszallását. Álltam a festőállvány előtt, és azon tűnődtem, talán a szomszédos csapszékben eszembe is jutna valami, mikor megzörgettek az ajtóm. Az inasom tűzifáért küldtem, így magam nyitottam ajtót, a fekete köpenyes alak, Francesco atya gyorsan belépett.

Magam jöttem, mert bizalmas kéréssem van, a palotában minden kulcsukon hallgatkozó füleket találni. Egy képet rendelnék, mondta. No, végre erre várok már mióta, ujjongtam magamban. Fesd meg nekem Caterinát, de legyen rajta Velence azúrja. Senkinek sem mutathatod meg a képet, még neki sem, hangzott az utasítása, majd súlyosan koppant kezéből egy erszény az asztalomon. Azt gondoltam, a káprázat játszott gonoszul velem, olyan gyorsan el is ment fekete köpenyébe burkolózva.

Ezt meg kellett ünnepelni a cimborákkal, csak néhány ezüstöt vittem magammal, amit a nagy vígadozásban bor-

ra váltva le is csorgattam a torkomon. A kellemes estén szóváltásba keveredtem a csapszékbe tévedő nemes úrral olyannyira, hogy a festékkaparó késemmel kissé kiigazítottam az arcát. Velence egyik ólomkamrájában józanodtam magamhoz, egy fitying nélkül, azt se tudtam nappal van-e vagy éjszaka. Néhány nap, talán egy hét telhetett el, mikor az ór megragadt és kilökött az utcára, még utánam kiáltotta, hogy köszönjem a pártfogómnak. Épp jökor értem haza, átnézhettem a távozni készülő inasom motyóját, szerencsére a pénzem rejtekét csak én tudtam. Menekült a fél város a pestis elől.

Caterina, izmos lábú inasával üzent, sürgős a kép, látni akarja. Merész gondolatom vezérli most ecsetem, a két rendelt portrét egy táblára teszem, vásznam nincs, de van egy négyzetes sima falemezem, erre dolgozom, a gyertyák kitarottak, már világosodik. Hamarosan kész, száradni majd ráér, ha már látta a haldokló. Szürkület után kopogok a szép kurtizánál, kisírt szemű szolgálólány nyit ajtót. Elkéstem, hasít belém az ijedség, rohanok a hálószobába. Borzalmas pusztítást végzett rajta a kegyetlen kór, ágya mellett térdel Francesco atya, elfehéredő ujjakkal szorítja Caterina kezét, máskor oly szigorú arcát a kétségbeesés meggyűrte. Érti már, kevés az ima, pusztá erejével próbálkozik visszatartani a szeretett nőt. Meghoztam a képet, mondom hal-kan és odatámasztom az ágy oszlopához, hogy mindketten lássák. Percekig csak a gyertyák sercegése hallatszik, majd Caterina felnevet, tökéletes, nézd, fordul a térdeplőhöz, áttörtünk minden korlátot, mondja ujjongón. Az atya szemében döbbenet. Sok képet láttam, de olyat még nem, amin az érzelmek ilyen elevenen, ennyire pőrén látszanak, sutogja. Soha nem beszéltem arról, mi dúl bennem, igazi művész vagy, aki ezt szavak nélkül is érzi. Mi a címe a képnek, kérdezi. Nevezze el Caterina, nézek a fekvőre. Becsukja a szemét, hallgat, már azt gondolom, nem szólal meg soha többé, mikor erőtlén hangon mondja, legyen a címe *Áttörés*.

Budapest, 2015.

Őszikék 21. század – Témakép

KÉRI LÁSZLÓ
ÁTTÖRÉS
olaj, farost, 100 x 100 cm

Őszikék 21. század — Témakép

HÉZSI FERENC
ÁLLATBARÁT
olaj, 100 x 70 cm

Őszikék — Novella II. helyezett

Z. néni nagyon szerette a galambokat. Reggeli kávéjának szertartásszerű elfogyasztása után rendszerint elballagott a sarki kis boltba, és felvásárolta a tegnapi pékárut. Nem volt ez nagy mennyiség, de meghúzta a szatyor a karját, mire felballagott a másodikra. Otthon nagyokat sóhajtvá kifűzte cipőit, megnyomogatta fájós bokáit és kicsit megpihent. Elkortyolt egy málna fröccsöt kedvenc csatornája reggeli műsora alatt, majd munkához látott.

Takaros, vasalt kötőt terített maga elé, és az asztalra púpozott kifliket szép kicsi kockákra aprította. Pecsényés arcán mosoly derengett és halkán dúdolt magában. Mire végzett, a nap már a kis konyha porcelán csészéin táncoltatta sugarait. Jaj nekem, még eltotojázom az időt, dohogta, majd gondosan besöpörte a kiflikockákat rózsás bevásárló szatyrába. Fájó bütykeit cipőbe kényszerítette és elindult.

Voltak stabil helyei. A hét első felében szívesebben járt a városi közparkba, szórakoztatták a rendre kivonuló óvodások produkciói a játszótéren, de ők zargatták a galambokat. Hétvégén a könyvtár melletti téren szeretett üldögegni, a kis kápolna melletti padon, ahová késő délutánig odasütött a nap. Mindkét helyhez vonzódott, a galambok miatt.

Ez a vonzódás még gyerekkorából volt eredeztethető. Nagy házuk volt a város feletti dombon, ahol apja elismert galambásznak számított. Z. néni még élénken emlékezett a faragott galambházra, meg arra, hogy a kertvégi budiba menet milyen szívesen elgyönyörködött a madarak elegáns röptében, amint egy villanással csapatostól szelték az eget. Mama is szerette a galambokat, micsoda galambbecsináltakat főzött, istenem. Papa még versenyekre is járt, cserélt meg vásárolt, és mikor meghalt, a sírkövére is galambot faragtatott a család. Z. néni fajtánként ugyan nem tudta őket megkülönböztetni, ám gyönyörködött tolaik opális fényében, aranyszín szemeik riadt rebbenésében és a hímek burukkoló táncában.

Sok gondja volt emiatt Z. néninek, hogy szerette a galambokat. Többször érte atrocitás. Egyszer egy kismama szölt rá, hogy ne etesse őket, mert betegségeket terjesztenek. Máskor meg egy hajléktalan zavarta el és felszedegette a kiflicsücsköket. Kegyetlen a világ.

Innentől valamiféle csiklandósan veszélyes misszióknak érezte tettét, amint megjelent a rózsás szatyorról és szörni kezdte a galamboknak a morzsát. Mint minden tömegben, itt is remekül meg lehetett figyelni az állatok különbözőségét. Voltak bátrak, akik előre tolokodtak és vakmerően kapták el a falatot, akadtak óvatosak, ők csak a háttérből csipegettek, meg szemtelen törtető, ezek a másik csőréből lopták a kiflivéget. Két sánta is megjelent rendszeresen, itt a kis kápolna melletti padnál. Egyikük fél lába elsorvadt valami kórban, a másiknak nem fejlődtek kis rendszeren a lábujjai, kis bőrdarabkák leflegtek róla. Ezeket mindig elverte a többi, bárhogy tolokodtak.

Tubi, tubi! Tubikáim – szólongatta lágy hangon népét Z. néni és kissé elhúzódtott, mert a tolokodó bátrabbak, a nagyok, az erősek már a padon kopogtattak kiürült szatyra közvetlen közelében. Gyere csak kis bolondom, duruzsolta, majd váratlanul lecsapott. Tubi, tubám, nézte szeretettel a vergődő madár riadt szeméit és határozott mozdulattal kicsavarta a nyakát, majd szatyrába süllyesztette.

Z. néni nagyon szerette a galambokat.

Algyő, 2015.

VÁRKONYI KITTI KATALIN

ÁLLATBARÁT

Én, a tyúkom és a kecske elindulnánk valamerre vagy inkább a végtelenbe vinne minket ez az este lehet nappal, talán reggel napfényes virágrügyekkel én, a tyúkom és a kecske elindulnánk valamerre. Kicsi kecském hófehérbe árnyékot vet rá a kék tyúkocskámnak piros taréj csupa kék-piros-fehér én, a tyúkom és a kecske elindulnánk valamerre. Lenne tej, mit adna kecske tojásukat meg tyúk teremne élhetnénk a végtelenbe én, a tyúk, és a kecske.

Pilisvörösvár, 2015.

Hézső Ferenc különdíjas

Őszikék — Novella külföldi

Apa festő volt. Művész, elismert. A kiállításokon ragyogott, a szuperlatívusi kritikákat fejedelmi biccentéssel nyugtázta. „-evidens” – mondta, kezében pezsgőspohárral. Leereszkedő kedvességgel fogadta a rajongást. Ő volt a kortárs képzőművészet meghatározó arca állami és szakmai kitüntetésekkel elhalmozva. Képei ott lógtak minden nagy ember falán, sikk volt vele dicsekedni. Otthon zsarnok volt, morózus, megközelíthetetlen, zsurugi, sértődötten bolyongott piszkos melegítőben a hideg műteremlakásban. Amikor anno Piroksa – szerető majd feleség, cseléd, ápoló, vigasztaló, alkotótárs, saját művészi ambícióit csírájában elfojtó nyuszi – pityogva elnyöszörögte, hogy teherben van és már késő bármit is tenni ellene, felkapta és körbetáncolta vele a szobát. Ezt sokszor elmesélte Zsófinak, amikor összebújva/reszketve várták, hogy hazajöjjön a ház ura, levetve a zseni álcát, eloltva arcán a muszáj-ragyogást, és hétköznapi zsarnokként kezdjen uralkodni a territóriumán. Zsófi apai biztatásra/unszólásra rajzolni kezdett, és egyre másra vitte hozzá kusza vonalakkal telefirkált rajzlapjait. Apja családottan nézte, próbált belejavítani, aztán lemondott róla, napokig ivott és nem szólt hozzá. Nevetni tudott volna, pöröggni, hogy átvágja a művész urat, aki még azzal is meggyanúsította egérke-anyukát, hogy tán nem is ő csinálta neki ezt a lányt. De külsőre annyira hasonlítottak egymásra – anya a postásra se mert ránézni –, szemkontaktus nuku férfiemberrel –, hogy ez megmaradt csak olyan légből kapott reménykedő vádaskodásnak – a tehetséget nem lehet örökölni, meg erőltetni se – sóhajtott keserű lemondással apa barátai/irigyei társaságában, ő meg lesunyta a szemét, és áláságos helyesléssel bólogatott. A rajzait nem otthon tartotta. Az iskolában megelégedett a közepessel, csak ő tudta, micsoda erőfeszítés kellett az elnagyolt, sematikus, nivón mélyen aluli képek megfestéséhez. Jobb kézzel csinálta, mert persze bal keze volt az ügyesebb, mint apjának. Amikor elérte a tizennyolcat, az érettségije is megvolt, összepakolt egy hátizsákba, és elköltözött, kicsit féltve/szánva anyját, aki az évek múlásával úgy surrant az egyre nagyobb lakások szobáiban, hogy neszt se ejtett. Apja üvöltött, fenyegetőzött, ő meg közel hajolt hozzá, és halkan annyit mondott: - Te féreg – és csak egy kicsit vágta be maga mögött a színes/festett (amúgy giccsesen ronda) üvegajtót. Egyedül maradt, és szabad. Felvették a főiskolára, a csoporttársai szerint könnyű neki ezzel a névvel, ő meg csak a vállát vonogatta. Egy lepusztult lakásban húzta meg magát, a hálózásját meg a cuccait mindig magával cipelte, mert loptak ám ott, bitangul. Persze nem szóltak érte, a művészpalántákat nem lehet azonos mércével mérni az átlagemberekkel. Ha neki ez a heppje, legyen. Mindenkinél volt valami, amiben kitűnt, de az elején ez csak külsőség. A tehetség majd megnyilvánul, később, az ő csoportjukban meg amikor majd a Mester is elkezdte a foglalkozást. Ez tartotta izgalomban őket, erről folyt a beszélgetés, de őt sose kérdezték. Zsófi nem mondta meg, hogy nem is ismeri a Mestert, úgyse hitték volna el. Az igazságot olyan nehezen hiszik el az emberek, vagy egyáltalán nem. Ezért csapható be mindenki, szerencsére. A Mester olyan idős lehet, mint apa, de inkább ír meg tanít, ritkán jelenik meg képeivel kiállításokon. Itthon szinte soha. Inkább külföldön, főleg Olaszországban. Apja lebiggyesztette húso ajkát, és azt mondta rá, hogy „parvenü”. A hangsúlyából féltékenységet hallott ki, ezen még csodálkozott is, akkor régen. Hetek teltek el, a főiskola jó volt, bár a társai nem fogadták be, nem is számított rá.

Október eleje volt, csütörtök, épp egy fiatal lány kezét skiccelték szénrel, amikor többen is bejöttek a terembe, nem nézett föl. Akkor riadt csak fel, amikor mögötte állt meg az Öreg, érezte a leheletét a nyakánál, aztán lépett is tovább. Bársony, kicsit kopott zékét hordott, színes sállal, finom dohányillat lengte körül, meg valami édeskés kólni. Csak épp egy kicsit volt zavaró. Két hét múlva megváltozott az órák rendje, a Mesterhez igazították.

Ő az első csoportba került, többen elhúzták a szájukat, de ezen se izgatja fel magát, olyan kisszerűnek tűnt. Az első foglalkozásokon családottságot érzett. Kicsit nagyozós, kioktató, stílustalan volt a magyarázat, unta is, apró leveleket meg amorf gyümölcsöket firkált a jegyzetömbjébe, aztán meg groteszk arcképeket a Mesterről, a végén egy törzsre két fejet, a másik az apjé volt. Egy pillanatig csak nézte, aztán összegyűrve ledobta a padlóra, felállt és összekapkodva a holmiját, kiment a teremből. Döbbenet néztek utána. A tanulmányi osztályon bejelentette, hogy nem óhajt tovább a főiskola hallgatója lenni, és igen, magánál van és meggondolta. Amikor kilépett az utcára, könnyebben rántotta kényelmesre a hátizsák pántját, és felszállt az első villamosra. A szigeten aludt, másnap reggel rendbe hozta magát a pályaudvari mosdóban. Betette a holmiját a megőrzőbe, a rajzlapokat meg a festékes cuccát áttette egy reklámszatórba. Az automata csak a poharat köhögte ki, a kávé nem. Egy kis vizet ivott, aztán egy talponállóban két fél vodkát, éhgyomorral. Egész nap lődörgött, végül fent kötött ki a Várban. Leült egy padra, néhány vonallal odavarázsolta a nagykalapos nőt meg a ványadt kis férjét a rajz-

lapra, aztán egy fagyit nyalogató kislányt, egy kuttyáját vonszoló katonás öreget, a japán csoport fényképezőgépeket kattintgató csoportját. A képeket ledobálta maga mellé, volt, ami a földre esett, a tömeg lassan gyűlni kezdett köré. Egy fiatal pár megkérte, hogy rajzolja le őket, és mivel nem látott gúnyt a szemükbe, megtette. A lány zavartan toporgott, és letett mellé egy ötszázast. Ő biccentett, és belegyűrte a farmerja zsebébe. A kalapos hölgy nevetve fedezte fel magát, és kicsit racsosolva ejtve a szavakat, pénzt kért az alacsony emberkétől, aki zavartan nézegette a tárcáját, amiből a nő kitépett egy ezrest és a kezébe nyomta. Este egy olcsóbb panzióban aludt, kiöblített néhány ruhadarabot, reggel nyirkosan pakolta el. Másnap a híd feljárójánál ütött tanyát, előtte bevásárolt egy jobb papírboltban. Gitáros utcazenész állt meg mellette, és azt ajánlotta, tegyen ki maga mellé néhány arcképet, hogy lássák, mit tud. Kis időre leült mellé, és eljászott néhány számot. Az emberek elrohantak előttük, korán volt még, nem figyelt rájuk senki. Lerajzolta a srácot, ahogy szemébe hull a haja, és elmélyülnek arcán a ráncok, ahogy pengeti a húrokat, aztán a kezébe nyomta. A laposüvegből pálinkát kortyolgattak, és csak nevettek, amikor szemerkélni kezdett az eső. A két-három képet ott hagyta a padon, a szél felkapta és görgette át a parkon, ezen is csak nevetett, belefájdult a hasa is, ahogy összegörnyedt. Aznap már a fiúnak aludt. Nagyon magasan laktak, ahogy kinézett az ablakon, mintha törpék mozogtak volna, picike autók suhantak, villamosok csörömpöltek és a hangtalan trolik ablakában babafejek ritmusra mozogtak. A metró bejárata emberáradatot okádott ki a neonfényes utcára, arcukat valószínűleg zöldre vagy pirosra festve. Megpróbálta lerajzolni, a képei olyanok lettek, mint egy szürrealista film megdermedt kockái egymás után rakva, de a fiúnak tetszett.

Néha elmentek koncertre, vagy csak bolyongtak a belvárosban. Szeretett egyedül is csavarogni, november volt, pocsék idő, messziről mintha az apját látta volna, két szóke szépség karolt két oldalt a karjába. Egy pillanatra megsajnálta az anyját. Az éjjel-nappaliban vett egy üveg olcsó konyakot. Alig várta, hogy magára csukja az ajtót.

Először csak egy kortyot ivott, megforgatta a szájában, puhán rásimult a szájpaddására, aztán apró gyöngyökként végiggurult a nyelvöcsövén. Bízsergető/meleg érzés futott végig rajta, mint amikor a puha kék takaró körülölelte gyerekkorában, egy téli vasárnap. A második korty már gyorsabban lement, egy kicsit könnyes lett a szeme. Az italtól, csakis attól lehet. Kipirult, szaggatottan szedte a levegőt, elgyengült a térd. Az üres pohár kiesett a kezéből, már az üvegből ivott. Előszedte a vásznat, amit a fiú hozott, meg olajfestéket. Nem szeretett olajjal dolgozni, az apjára emlékeztette, meg a Mesterre. - Öregek festenek olajjal! – kiáltotta bele a szoba csendjébe, a fiú meghallgatásra ment sokadjára, zene se szólt, az ablak csukva, a lenti morajlást már megszokta, nem is hallotta. - Sárga-piros-zöld – kántálta, mint egy régi imát. Az üveg már csak félig volt, a szaga elnyomta a hígítót. Az első ecsetvonásnál már tudta, mit fog festeni. Kétszer már próbálkozott, de siralmas kudarcoként élte meg, amikor másnap megnézte. Szinte hallotta az Öreg hangját, aki egyszer odament hozzá a téren, ahol rendszeresen rajzolta a turistákat. Megállt mellette, és valami olyasmit mondott, hogy kár ilyen istenáldotta tehetségnek elrontani az életét, meg hogy szétforgácsolja magát, menjen vissza, segít rajta. Fel se nézett, az előtte ülő szemölcsös francia hölgyet rajzolta nagy igyekezettel. A Mester aggódó hangja dühös lett, Zsófi fülebe kiabált, hogy térjen már észhez, nem lehet mindig az apja árnyékában kushadni. Ő erre felemelte a fejét, a düh eltorzította az arcát, a nő megríadva el akart menni, de megfogta a karját, hogy mindjárt befejezi. Mire felnézett, már csak a színes nyakszálát látta, ahogy szinte úszott a csupaszfák között. Megborzongott, késő őszre járt, esténként már nyirkos levelek telepedtek a kabátjára. Azóta nem járt a téren, a belvárost is elkerülte. Egyszer talált a postaládában egy szórólapot, az apja meg a Mester közös kiállítására hívták az érdeklődőket. Aznap zárásig ült a sarki kocsmában, de nem ivott semmit, csak figyelte az embereket. Most félig összehúzott szemmel nézte a vásznat, középen kezdte a festést, ez volt a módszere. Az arca került ide, nem kellett tükör vagy fénykép, ismerte minden vonását. Mint ahogy a sötétből kibukkanó két férfi arcát is. Nem vette észre, hogy felrúgta az üveget, a konyak kis sárga patakja megállt a szőnyeg rojtjai között. -Tertium non datur- mormogta, ahogy a sötét alából kibontakozott a három arc, de mintha egy törzsből fakadnának. - Harmadik leheletük nincs -dünnyögte, csak azért, hogy biztassa magát. Villanyt gyújtott, résnyre nyitotta az ablakot, nem látott az utcából semmit, köd takart el mindent. Hajnalodott, mire kész lett. Rendet tett, elpakolt. A képet ott hagyta az állványon, a szoba közepén. Jó lett. Sőt, zseniális. Előszedte a hátizsákját, összeszedett egy pár holmit. Becsukta az ajtót, a kulcsot lent bedobta a postaládjába. Ide már nem fog visszajönni. Kilépett az utcára, átment a túldalra, és felnézett az ablakra. Elfelejtette lekapcsolni a villanyt.

Mezőtúr, 2015.

Egy szemüveges, feltűzött barna hajú nő vezette kis csoport ment végig a folyosón. Az ablakból az emberek kitekintve észrevették a felújítás alatt álló uszodát. Majd vezetőjük hirtelen megállt és feléjük fordult.

Tárlatvezetésünk utolsó állomása Rozsdás Dezső műterme. – kezével végigmutatott a szobrokon, majd megállt az egyik mellett.

Az egyik turista már fényképezni akart, mire a szemét szigorúan összehúzta, a látogató pedig inkább gyorsan elrakta.

A *Vásárhelyi Vénusz*. Bronzból készült. Az alkotó nagy figyelmet fordított a női test részletes pontosságú megalkotására. A tökéletesség mindenkori ábrázolása volt a célja. A szobrot megtestesítő személy, illetve legnagyobb műzsája maga a felesége volt. Tündér Éva, akivel nagyon korán házasságra lépett. Kedves, rendszerető és mindig tudta, hogy mit követel meg az illem. Hogy az egyik naplóbejegyzéséből idézzek önöknek: „A leesett szalvétát felvéve nem vesszük újra használatba, ahogyan az evőeszközöket sem. Illetve nem teszünk megjegyzést az előttünk ülő házas férfi cipzárjára, hogy lent van, miközben lentől felvettük az eszközöket. De ebéd végeztével, mikor már mindenki átment a nappaliba sziesztazni, szóvá lehet tenni. Elkerülve, hogy udvariatlan viselkedésével a figyelem középpontjába kerüljön az összejövetel során. Illemtudó nőként ajánljuk fel a segítségünket és kísérik egy csendes szobába, ahol tegyük meg minden tőlünk telhetőt, hogy vendégünk biztos kezekben érezze magát. Ha pedig a szükség úgy kívánja, váljunk meg a saját, illetve vendégünk ruháitól is, hogy semmi sem akadályozza a segítségnyújtást. A baj elhárítása után vegyük vissza, illetve igazítsuk meg öltözetünket. A férfi távozása után egy pár perccel, később kövessük a szobába.” Két gyermek boldog édesanyja volt, mígnem élete hajnalán több napos szenvedés közepette meghalt. Feltételezések szerint nátha vitte el. – a nő megigazította a szemüvegét, majd a tőle jobbra lévő szobornál állt meg.

Dionüszosz. Félkész gipsz állapotban. A művész az isteni vonások mögött lévő embert akarta bemutatni, ötvözve benne az erkölcsöt és az erkölcstelenséget. A boristen hű ábrázolásához legjobb barátját kérte fel modellnek. Czobor Tivadart, aki nagy támogatója volt munkásságának. Bejuttatta minden létező helyre a műveit, nevét onnantól kezdve mindenki ismerte. A legnagyobb elfogadtatásban részesítették, és tisztelettel övezték lépteit Rozsdás Dezsőnek. Minden helyi kocsmában. Barátja az egyik ilyen művészeti találkozórol adott interjújából mondanék pár mondatot. „Rojdáss Defő, az én barim. A művészeti ágának legtezején van most, innen tovább már csak fölfelé mehet. Kedvenc szopom a csöcsös, mert az olyan térbeli és ágybéli. Mert jól mutat a kertben, de ha kell az ágyban is használható. Én sokszor mondtam neki, hogy ma még valamire viszi az életben. Ő egy igazi Dávid a maga szemében, egy igazi állat, aki nem fél kimutatni az érzelmeit.” Czobor Tivadar barátja felkarolása után más művészeket is a szárnyai alá vett. Mára már pedig a Pest megyei kórházak legsűrűbb látogatója a gyomormosási főosztályon. – a tárlatvezető a női szobortól balra lévő lófejek felé mutatott.

Ott láthatják Rozsdás Dezső kedvenc lováról mintázott fa és bronzból készült szobraikat. Csak a fejét, mint az ész, a tudatosság és a szellemiség felemelkedését mutatva meg ezzel. Az állati eleganciának és a természet erejének tökéletes összharmóniáját keltette életre mindkét anyagban. A művész imádta a négy lábú kedvencét, még hogy ha teljesen vak is volt. Mígnem egy nap az egyik délutáni futkározása közepette életét vesztette. Az alkotó bárhogya is próbálta megállítani a lovát, végül nem tudta elkerülni az előtte lévő fát. Egyenesen lefejelve így a kérges törzset. – a csoportban kuncogás hangzott fel, melyet a nő egy pissenéssel elhallgattatott.

A női bronz szobor mögé lépve egy pillér mellett állt meg.

Itt pedig láthatnak egy terrakotta kisméretű *Orfeusz* szobrot. A szobrász a mitológiából ismert alakot formázva meg adott testet zenei múltjának. Zenéjéről azt beszéltek, hogy még az angyalok is sírni kezdtek, ha meghallották. Egy kísérlet folytán pedig macskákkal hallgattatták meg, akik egyből hálni kezdtek tőle. Viszont ez nem olyan ismert, mint az előző. Mint a mítoszban, művészünknek is kemény élete volt a zene világában. Amelynek végét leginkább arra az időszakra tudhatjuk be, amikor tizenhat évesen kirúgták a Zeneakadémiáról. – aztán kezével a pilléren lévő faszoborra mutatott.

Alatta, pedig egy *Folyamisten* látható. Rozsdás Dezső ebben az alkotásában mutatja meg az igazi tehetségét. Már magát, a keletkezés történetét is mesébe illőnek mondhatjuk. Ilyen esemény csakis a legkiválóbb művészekkel eshet meg. Nagyon ritkán. Százévente egyszer. Talán egy évben. Néha havonta is. De ha mégsem, akkor hetente. A naponta sem kizárható tényező. A legvalószínűbb, hogy óránként, vagy ha nem, akkor percnként. – köhintett egyet, majd elnézést kért az elkalandozásért. Egy nyaraláson történt. A Balaton partján éppen sétált, amikor belerúgott egy fadarabba. A lábujja eltörtött abban a pillanatban, viszont nem kell megijedni, a fának nem esett baja. Mikor pedig a mentők elvitték, akkor végig a kezében szorongatta. Mígnem a művész jajveszékése közepette, felfedezte benne az istenség tökéletes arcképét, melyet eredeti formájában állított ki. – végignézett a csoporton, melyen döbönt, unatkozó és mosolygó arcokat látott végig.

Most pedig kövessenek a kijáratához. – a vezető elindult nyomában az emberekkel. Ajándékboltjainkban Rozsdás Dezső kulcstartót, pólót és bögrét vásárolhatnak. Illetve a prospektusban lévő keresztretjvényt megfejtte ajándék *Folyamisten* szobrocskát kaphatnak. – az idegenvezető hangja a folyosón zengett végig, miközben egy villanás világította be a műtermet.

Budapest, 2015.

Őszikék — Novella III. helyezett

Tucatnyi veréb szinte egyszerre érkezett a hámló vakolatú épület mellett álló, féloldalas koronájú, öreg fára. Csivitelésük messze elhallatszott a késődelután nyárnyújtó melegében. Az alacsonyan járó nap vöröses sugarai bekéredztek a műterem résnyre nyitva lévő ablaktáblái között. Vonalakat rajzoltak az összevisszaságban álló kész és félkész alkotások fazonján. Csíkok, mint egy árnyjáték jelenetei, lassan húzódtak feljebb és feljebb az egyik büszkén előretekintő férfialak arcán, fejét díszítő sisakon, végül a mennyezet sarkában állapodtak meg kis időre, hogy azután végképp eltűnjenek.

Az üvegtejetű csarnok közepén ott állott egy jókora kőtömb, mintegy azt várva, mikor hatol testébe a véső, hogy alakot öltessen.

Igor pár nappal ezelőtt választotta ki a kőkerben, ahogyan a szobrászok hívták alapanyaguk lelőhelyét. Hosszan átadva képzeletének a döntés jogarát, nézte, bámulta a követ. Nem volt fényes annak egyetlen pontja sem, kitörték ősi helyéről, hogy erővel idehozzák társai közé. Éles kiszögeléseiről időnként megcseppentek a nemrég leszakadt égi áldás visszamaradt könnyei. Méltóságteljesen hevert a kert egyik távoli zugában a maga sok száz kilójával.

A szobrász háromszor is körbejárt, keresve azt, amiben álmodt lát.

Így mondta, álmodt.

Számára az istenadta tehetség felkínálta, képes legyen beleképzelni a kőbe alkotását. Körözött a gránit körül, aztán továbbment, de mindig visszahúzta a lába. Már az első pillanatban, amikor meglátta, tudta, hogy ez kell neki. Ott benn a fejében, akár egy kirakós játék, apró szilánkokból körvonalazódott, mit is ad a forma. Amikor belépett a kőszakadék közé, határozott igénnyel érkezett a város megrendelése alapján, miszerint a közelmúltban elhunyt neves író leendő szobrához keresett anyagot. Amint azonban észrevette a barna csodát, úgy kiszállt a fejből, miért is jött valójában, mint amikor az üvegből kihúzzák a dugót, s gyorsütemben folyik a szabadba a lé.

Döntött.

Ráalkudott a kőre, de a nála lévő pénzből csak az előlegre futotta.

Másnap aztán kiszállították műterméhez a monstrumot, és a darus teherfurgon gékje imbolyogva, nyöszörögve emelte a számára kijelölt helyre.

Az árnyakat végképp felitta a fal, átvette az uralmat a félhomály.

Már vagy két órája a kő előtt ült, és a lebukó nap fényénél néma beszélgetésben állt vele.

Tapogatta, látta magában az alakot, az arcot, látott mindent.

Érezte, nem tud tovább várni, most azonnal hozzá kell kezdenie. Ehhez hasonló alkotási vágy csak nagyon ritkán kerítette hatalmába. Akár a hegymászó, aki a csúcs meghódítására tör. Felkapcsolta a lámpákat, kezébe vette szerszámaikat és nekilátott. Egészen reggelig véste a követ, annyira dolgozott, hogy a vésőt tartó, görcsben álló kezéből szinte kiejtette a végén az acélt.

Pihent egy keveset, majd újból folytatta.

Így ment ez csaknem három héten át, közben alig evett, keveset aludt, beesett, karikás szemei égtek az éjjel-nappal tartó szakadatlan munkától. A külvilág történései nem hatoltak a tudatáig, mígnem végül az egyik hajnalon elkészült.

Esett odakünn, a vízcseppek végiggördültek a felülvilágító ablakokon, és versenyt futva csorogtak le az oldalsó üvegtáblákon egészen a földig.

Csend volt, csak az eső neszezett.

Kihúzta az asztal alól a kerek zongoraszeket, ráült, meggyújtotta pipáját, majd lekönyökölt az asztal lapjára. Ahogy nézte a derengésben az alkotást, átfutott rajta a megelégedés. Érezte a mérhetetlen fáradtságot, amely nagyokat harapott a végletekig kimerült testéből. Ilyen intenzitással egyhuzamban még sohasem dolgozott, de a belső erő önkéntelenül is mozgatta a testét, kivetítve elméjének akaratát kezeibe, mindenébe, ami az alkotáshoz csak kellett. Figyelte művét, miközben az éppen távozó vihar fel-felvillanó égi nyilainak villódzásai végigfutottak az elkészült szobor alakján.

Gyönyörű fiatal lányt látott, a saját keze munkáját.

A szobor kissé hátrahajló testtartásban állt, vékony, jobb kezének karcsú ujjai a saját derekán nyugodtak. Nemes vonású arcán enyhe mosolyt lehetett felfedezni, szemeivel felfelé nézett. A kifogástalan, mezítelen, karcsú test tovább emelte a megmintázott lány szépségét.

Ahogy nézte, lassan becsukódott a szemé, lehajtotta a fejét az asztalra és elaludt.

Sokat aludt, testét átadta a pihenésnek. Mikor feleszmélt, rájött, hogy már majdnem beesteledett. Időközben az eső jónéhány településsel arrébb tette át székhelyét, a lemenő vörös napgolyó még kilőtt néhány erőtlen sugárnyilat az ablaktáblákon át bronzszínű festve a készülődő szürkületet.

A barnás színű kötest kis időre óaranyá lett, és ő megállapította, hogy így még elragadóbb az egész valója.

Kezdetül nem értette, honnan a lány mi volt, hiszen soha nem látott hasonló arcot azelőtt. Felsejlett benne, talán mégis létezik

a lelkek vándorlása, s ha ez igaz, bizonyára a régebbi életéből való ez a csodálatra méltó valaki, aki hideg gránitból elkészülten most itt áll előtte.

Teljesen bealkonyodott. Felkapcsolta a villanyt, és összetakarította a törmeléket a szobor körül. Akár a hintőpor, ha beletűsz-szentenek, szálltak a parányi fehéres szemcsék körülötte. Mikor végzett, egy finom, puha gyolcsdarabbal aprólékosan végigtörölgötte művét. Megérintette a kinyújtott, fényesre csiszolt, finom mívű kezét, bár az hűvös volt, ő mégis forróságot érzett.

Teltek a napok, hetek, a hónapok, minden idejét a műteremben töltötte, de nem dolgozott. Naphosszat csak ült a szobor előtt.

Aztán egyszerre ráébredt, mindent elszöprő lángolással beleszeretett a művébe.

Polírozta, simogatta, olykor beszélt hozzá.

Nagy nehézségek árán lecipelte az ágyát az emeleti hálóból, mert aludni is csak a kislány mellett volt képes.

Órákig nézte a mennyei arcot, fogta a kezét, hozzásimult. Ilyenkor lebegett az énje, úgy érezte, szárnyalnak légiesen a szerelem csodafátylán, fel egészen a szikrázó égig. Máskor gyötrődött, kételyek emésztették, nem értette, mi történik vele.

Lassan elfogyott, mint a csonkig égő gyertyaszál.

Mintha az elementáris erő, mellyel alkotását létrehozta, egy láthatatlan életvezetékkel átszállt volna a szoborba.

Már nem törődött semmivel, kizárta a házból és lelkéből a külvilágot.

*

Odakinn, az épület tövében álló gertyánfán fekete-terigő dalolta énekét. Néha rövid szüneteket tartott, de aztán ismét belekezdett.

Ragyogott az ég azon a derűs reggelen.

A harmatos fűben két fiúcska kergetődzött a vén fatörzs körül, egyikük váratlanul az ablaktáblához szaladt, két kis kezét a szemé köré fonta, és belesett az egyik poros üvegen át.

A terem közepén barnán aranyló női szobor tövében, fekete széken egy férfit látott. Háttal a kifaragott kőnek dőlve ült, féloldalt átkarolta a szobrot, annak karján pihent a feje. Mozdulatlanul, nyitott szemmel felfelé nézve a női arcra meredt. Akár, mint-ha maga is kőből lenne.

A kisfiú mondani akart valamit, de a társa nevetve magával húzta.

Mégegyszer körbeszaladták a fát, majd ugrádozva eltűntek a szürkés-kék épület sarka mögött.

Dunaharaszti, 2015.

Őszikék 21. század – Témakép

PATAKI ANETT

**NAGY ATTILA
MŰTEREM (FOTÓ)**

A KULCSLYUKON ÁT

Csak a kulcslyukon át merek belesni
- ki tudja, hátha valamelyik most les ki -,
Izguló véremtől lüktet az erem;
Hátha ez nem is mű-, hanem bálterem!
És a szobrok sem merev kövek,
Inkább egy nagy virgonc tömeg:
Csacsog Orfeusz, a korhely,
S a röhögéstől lehull polcáról a lófej.
A Vénusz meg addig kelleti magát,
Míg a sötétbőrű bronz arát
Maga Dionüszosz viszi táncba,
Mikor engedi neki a bor románca.
Elhűlök, a lyukra tapasztom kezem
Alig hiszem, hogy ilyen egy műterem.

Kajászó, 2015.

Nagy Attila különdíjas

HARANGHY GÉZA

Őszikék - Vers pályamű különdíj

Valami mindig vár a csendben –
az idő, az meg nem áll,
hív, üzen, múltba, jelenbe,
a végtelen ősi nyár.

Valami mindig vár a csendben –,
egy halványkék gondolat,
s a néma végtelenbe
beleírod arcodat.

Hódmezővásárhely, 2015.

Őszikék 21. század – Témakép

VASSNÉ SZABÓ ÁGOTA ANZIKSZ AZ ŐSZNEK

ERDŐS PÉTER
NAPLEMENTE ARATÁSKOR
olaj, 80 x 140 cm

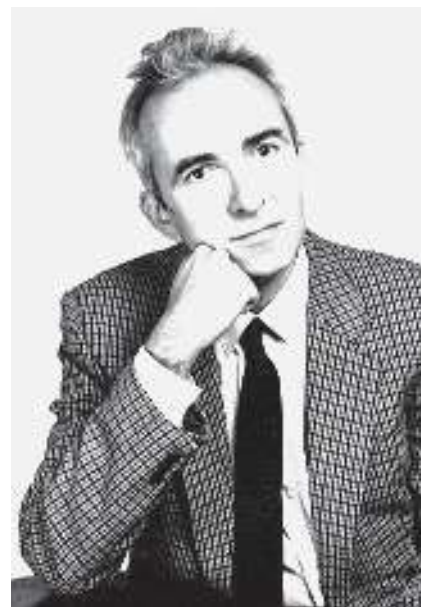
A szikkadt tarlón szalmából göngyölt magának derékaljat a nyár.
Sárgán várnak a vágott rendek, és a szúrós szőnyegen,
a hőségben bálák hevernek – látszólag élettelen.
De lélegeznek.
Magukba szívják a fényt, s szálaik közé a párolgó reményt,
hogy pajtáikban illatoznak majd.
Mikor a tejszagú csendek lábujjhegyen a szobába telepednek,
s kutya gömbölyödik a kályha elé.
Miközben a harangok vecsernyét vernek,
s az árnyak barnán ölelkeznek estefelé.
A nyár a gólyákkal – fél lábon – az indulásra vár.
Este hanyatt dől a boglyaágyon, zsebébe hulló csillagokat gyűjt.
Apró lábakon neszez az augusztusi éjben,
s nappal a csókjától érik a fűt.
Lassan pakolni kezd.
Viszi a meleg estét, viszi a virágillatot.
Némává teszi a tücskök testét,
s párjának dúdolni már a vadgalamb se fog.
Bezárkózik mindenki lassan az őszbe,
remélve még néhány langyos napot,
dércsípte kökény és csipkeágot, pókhálón rezgő harmatot.
Még itt lustálkodik a nyár.
Búcsúzól szőnyeggé sző sok színpompás napot.
Sárguló levelekből sodor az ősznek üdvözlőlapot.
Mikor a vizek fölé hajol, hogy bennük arcát mossa meg,
a hajnali fény – már derengve – sápadtan remeg.
Kócos, napszíttá hajában szomjas, poros pipacs virul,
s válláról lecsúszik a pruszlik,
ahogy gyermekeinek – fakult szemekkel – búcsúdalt dalol.

Szeged, 2015.

Erdős Péter különdíjas

KÜZDELEM A HANGOKKAL

Beszélgetés Huszár Lajos zeneszerzővel

Forrás: NLVK

HUSZÁR LAJOS ZENESZERZŐ

- Az utóbbi időben egyre több egyházi műved születik.

- Nem csak az utóbbi időben, hanem egész pályámon! Édesanyám hívő katolikus volt, én evangélikus hittanra jártam gyerekkoromban, Takács Jánoshoz. Vácott Huszár Dezső atyától kaptam egy gregorián gyűjteményt (1968 körül). Az énekek dallama és latin szövege erősen hatott rám, a szövegekre zenét próbáltam írni: ezek voltak első motettáim. Szeretem a vallásokat, az átszellemültségüket, és mindazokat az érzéseket, amelyekkel ezek együtt járnak. De ha fölteszem a kérdést magamnak a kereszténység alapdogmáival kapcsolatban (teremtés, megváltás), akkor nagy kérdőjelek jelennek meg bennem. Inkább azt mondom, a dolgokat érzelmi oldalról fogom meg. Valóban sok vallási művet írtam: jó néhány kórusmotettát, a *69. zsoltár-t*, az *Ikonok Pilinszky János emlékére* című kantátát (2000), a *Passió-t* (2003-2004). Ez utóbbi második szerzői lemezen meg is jelent. Ezekben a vallási ihletésű kompozíciókban megfogalmazom mindazt, amit a vallás számomra jelent: a fenségeséget, az elragadtatást, a fölemelkedést, a szenvedés költészetét. A zene mindent ki tud fejezni. A fogalmi, gondolati dolgokkal már jobban meggyűlik a baja a zeneszerzőnek. Ami az érzelmek területén létezik, azt a zene ki tudja mondani. A formát, a struktúrát azonban mindenképp meg kell találni. Én eredendően olyan vagyok, hogy az érzésekből indulok ki, s ezt egyesítem a tudatos szerkesztéssel, a logikai eljárásokkal.

- Befejezésül arról kérdezek: min dolgozol most?

-A *Passió* folytatásán, a *Feltámadási Oratórium-on*. Többen is biztattak, hogy ha már *passiót* írtam, azzal tartozom a világnak, hogy a feltámadást is megírjam. Zenében ez borzasztóan nehéz: a szenvedésre könnyebben talállok hangokat, mint a feltámadás boldogságára. Feladatom ezen kívül is bőven van: új művek komponálása, néhány elemző tanulmány, 15-20 évre való program. De a lényeg marad: meg kell küzdeni a hangokkal, hogy valami lélekemelőt tudjak teremteni.

Fenyvesi Félix Lajos

Monor. A búcsúzó ős legszebb napja. A délelőtt fénye a kisváros házain elárad. Vár az állomáson, évek óta nem találkoztunk, mégis úgy beszélgetünk, mintha tegnap hagytuk volna abba. Át a téren, és máris ott vagyunk az Erkel-díjas és Bartók-Pásztory-díjas zeneszerző szobájában. A falakon képek, a polcokon könyvek, lemezek, az öreg zongora fölnyitva, az új munkára figyel.

Huszár Lajos 1948-ban született. 1963-tól 1967-ig a szegedi Zeneművészeti Szakiskolában Vántus István növendéke, 1967-től 1973-ig a budapesti Zeneakadémián Szervánszky Endre és Durkó Zsolt tanítványa volt. 1975-ben ösztöndíjas a római Santa Cecilia Akadémián, itt Goffredo Petrassi volt a mestere. 1973-tól 84-ig, majd 1989-től a szegedi konzervatórium (szakközépiskola, főiskola) tanára, 1993-tól a zeneelmélet tanszék vezetője. Első szerzői lemeze (1998) és *A csend* című, Balázs Béla-mérsére komponált operájának bemutatása (2005) után pályája fölfelé ívelt. 2007-ben hallottuk egyik legnagyobb vállalkozását, a *Passió-t*, a Jézus Krisztus szenvedését és halálát megzenésítő oratóriumot.

*

A halk szavú, meditatív alkatú művészt szülőföldjéről, vásárhelyi gyerekkoráról kérdezem.

Szüleim Hódmezővásárhelyen éltek, édesapám orvos volt, édesanyám a háztartást vezette. Szeretett magában énekelgetni, finom, érzékeny természete volt. Az egész családjában szeretetteljes összetartás uralkodott. A legendák szerint nagymamám testvére fuvolázott, és mint asztalos mester lányainak hárfát készített. A hódmezővásárhelyi zeneiskolában kezdtem zenei tanulmányaimat. Zongoratanárom Berei Lajosné volt, az ő órái meghatározó élményeknek bizonyultak azért is, mert magánének-növendékeit sokszor hallottam, sőt később zongorán kísértem is őket. Nagy egyéniség volt Steiner Béla, aki óriási pedagógiai érzékkel nemcsak az én jövőmet jelölte ki, de több kortársamét is.

- Hogyan fogadtad a Péczy-emlékérmet?

- Péczy Attila működéséről azelőtt keveset tudtam: annyit, hogy népdalokat gyűjtött, és gyerekkoromban bevezetőt mondott a hangversenyek előtt. Tudtam azt is, hogy ebből a családból származik Kodály Zoltán felesége is. Ezen az estén átfogó ismereteket szereztem az ő életéről, pályájáról.

- Szegedi tanulóéveidből mit lehet kiemelni?

- A konzervatóriumba jártam négy évig, innen mentem később a zeneakadémiára. Szép évek voltak ezek, ekkor fedeztem fel mélyebben a zenét. Osztályfőnököm Mihálka György volt, aki kórusvezetőként is működött. Zeneszerzésre Vántus István tanított. És volt a városban még valaki, aki az előbbieket is felülmúlta: Vasztor. Nagy művész volt, operaigazgató, karmester. A legtöbb operaelőadásán ott ültem. Elemi erővel hatott rám mindaz, amit ő csinált.

- A budapesti mesterek közül kire gondolsz szívesen?

- Szervánszky Endrével kezdem. Nem úgy maradt meg emlékezetemben, mint a zenei „kézműipari” szakmának a tanára, hanem inkább mint filozófus, nagy humanista. Az emberségről, a művészetéről, a politikáról, vallásról, demokráciáról voltak szép eszméi. Állítólag valamikor el akart menni buddhista szerzetesnek. A modern zenéről Durkó Zsolt tartott nekünk órákat. Nagyszerű alkotókat ismertem meg általa, elsősorban Lutoslawskit, akiről ma már tudom, óriási zeneszerző volt.

- Tegyük egy kis kitérőt, hogyan dolgozik a zeneszerző?

- Nehéz erre felelni. A legnehezebb feladat a művészet ösztönös és tudatos elemeit összeegyeztetni. A jó mű úgy keletkezik, hogy e két tényező egységbe olvad. Újabban az a mániám, hogy a régebben írt darabokat kijavítom. Ezt a forma és a stílusegység miatt teszem. Jó néhány darabomat dolgoztam át, javítottam ki az utóbbi években. Van egy szürke füzetem, ebben mindent leírok: melyik évben mit komponáltam, mi hangzott el, mikor készült el valamelyik darab javított változata.

- Milyen tanulságokkal járt a tanítás?

-Nagyon sokat tanultam belőle. Arnold Schönberg *Összhangzattan-a* (1911) ezzel a mondattal kezdődik: „Ezt a könyvet tanítványaimtól tanultam.” Tanári pályámnak két mozzanata volt számomra a legtanulságosabb: egyrészt azok a műelemzések, amelyeket főiskolás csoportjaimnak előadtam, másrészt a budapesti Bartók konzervatóriumban eltöltött négy zeneszerzés-tanári év (2009-2013). A fiatalok kikényszerítették belőlem, hogy konstruktívan lássam a dolgokat.

- A *69. zsoltár-t* sokan szeretik.

- Korai korszakomnak ez a legjobb darabja, 1976-ban írtam Károli Gáspár gyönyörű magyar bibliaszövegére. Ennek zenéjén nem kellett egy hangot sem javítani. Az 1998-as szerzői lemezen Keönch Boldizsár éneklé és jómagam zongorázom. Ezen a lemezen van az 1980-ban készült *Rézfüvös kvintett*. Mindkét műre a keményen sűrűlő diszsonanciák, az atonalitás jellemző. A *magány dalai-t* (dalciklus énekhangra és ütőhangszerekre, 1983) a Tornai József által fordított tiszta és mély költőiségű kecsua-indián népi szövegek ihlették. A *Kamarakonzert* egytételes csellóverseny 1987-ből. A *Dies sanctificatus* című nőikart 1983-ban írtam. Eddigi életművemben három korszakot különböztetek meg. A 70-es években atonális, modern hangvételű műveket írtam. 1980 után elkezdtem leegyszerűsödni és a hagyományok, a tonális felé fordulni. A harmadik korszakban – nagyjából 2000-tól – fokozatosan visszahódítom magamnak a modernséget, de a tonális hagyománnyal is kapcsolatot tartok. Vézérszémám a szintézis: modern és hagyományos, tonális és atonális zene összeegyeztetése.

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY NÉPRAJZA.
Főszerk.: Novák László Ferenc. Kiad.: Németh László Városi Könyvtár, 2015. Hódmezővásárhely, 1305 p.

Az Ünnepi Könyvhét jeles eseménye volt városunkban, hogy közel 30 éves gyűjtőmunka eredményeképpen végre bemutathattuk az elkészült néprajzi monográfiát. A jelentős méretű, két kötetes munka Nagy Vera és Szentí Tibor szerkesztésében jelent meg.

Hódmezővásárhelyen hagyomány az itt élők életének, múltjának feltárása, a 15 szerző – bár közülük nem egy nem vásárhelyi születésű, de országos szaktekintélyek – sokrétű, igényes munkát adott ki a kezei közül. Sajnos, olyan élenjáró szerzők, mint Herczeg Mihály vagy Felletár Béla nem érthették meg, hogy kutatásaik eredménye közkinccsé váljon.

Mivel városunkban évszázadokon keresztül főként a paraszti élet és létforma volt meghatározó, ehhez kapcsolódik az itt kialakult kézművesség, s a szellemi, tárgyi műveltség is. A két kötet tagozódásában is ez figyelhető meg, hiszen az anyagi kultúra, antropológia, társadalom, a kézműipar, valamint a vallás, folklór, népzene témakörében olvashatunk tanulmányokat. A második kötet kiemelten foglalkozik a huszadik század eleji sikeres növény- és állattenyésztéssel, az ehhez kapcsolódó anyagi fellendüléssel, majd a kollektívizálás utáni hanyatlással. Ebből az időszakból számtalan fotó is gazdagítja a kötetet. Ezek a képek sajnos, az utolsó pillanatban készültek, általában nyerhetünk betekintést nagyapáink mindennapos tevékenységébe.

Hódmezővásárhelyen jelentős kézműipar alakult ki – ahogy Nagy Vera tollából megismerhetjük – élén a fazekassággal, a fémművességgel, a textilteljesítéssel, s az ehhez kapcsolódó céhes szokásokkal. Kruzslicz István halászatról szóló tanulmánya sok, új ismerettel gazdagítja az olvasót. Katona Imre Vásárhelyi népköltészetéről írott tanulmánya is valószínűleg kevesek által volt eddig hozzáférhető.

A *Hódmezővásárhely néprajza* nem egy estés olvasmány. Ajánlom mindenkinek, aki szívesen mélyed el néha a múlt ismereteiben, aki családjá múltját véli felfedezni a sorok között, aki tudni akarja, melyek azok a gyökerek, amelyek megtartják és itthon tartják szülőtteinket.

Köszegfalvi Ferenc néprajzi bibliográfiája, valamint a kötet szerzőinek életrajza zárja a kötetet.

Kartartikus olvasmány.

Hegyiné Csernus Judit

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY NÉPRAJZA

A *Hódmezővásárhely néprajza* kétkötetes monográfiát 2015. június 4-én vehetjük kézbe a városháza dísztermében tartott kötetbemutatón.

A monográfiát dr. Bartha Elek etnográfus, a néprajztudományok kandidátusa, az MTA doktora mutatta be.

Tisztelt Polgármester Úr, Főszerkesztő Úr! Tisztelt Vásárhelyiek!

A mai nap jeles napnak számít Hódmezővásárhely kulturális életében. A város néprajzi monográfiájának átadása nem csupán egy könyv megjelenésének ünnepélyes alkalma – bár akár annak is tekinthetnénk az idej könyvhét nyitányán. Ez az ünnepség, akárcsak az ennek keretében átadandó kiadvány, a városnak, a városról szól. A most megjelent kötet közösségi érték: a település évszázados hagyományait, hagyományos életmódját, a ma itt élő polgárok elődeinek mindennapjait tárja fel és hozza a mai generációk számára kézzel fogható közelségbe.

A néprajzi monográfia központi témája érthető módon a hagyomány. Az itt felelevenedő hagyomány nem azonos a múlttal. Nem történelem, nem a letűnt idők iránt érzett nosztalgia. Természetes, és nem is vitatható, hogy az a fajta kultúra, amit népi kultúrának nevezünk, már visszavonhatatlanul a múlté. A benne megfogant vagy általa teremtett értékek azonban napjaink hagyományában élnek tovább: ha megváltozott formában is, de jelen vannak mai életünkben, felbukkannak tetteinkben, gesztusainkban, szóhasználatunkban, gondolatainkban, ma is ott munkálnak mentalitásunk felszíni és mélyebb rétegeiben.

Hódmezővásárhely néprajza – a város szellemi, kulturális öröksége. A néprajzi monográfia ennek az örökségnek a feltárása és megőrkítése. Nem úgy örökíti meg, mint egy fénykép, mint egy képeslap. Nem is olyan formában, mint ahogyan napjainkban az internetes oldalak teszik – bár ez utóbbiakban sok lehetőség rejlik a komplexebb tükrözésre. A monográfia által megjelenített világ inkább olyan, mint az orvosi képalkotás által készített felvétel vagy metszet – számtalan idősikra kivéve. Láttatja a mélyrétegeket, a külső megfigyelő számára észlelhetetlen kapcsolatokat, összefüggéseket. Mindez az egyes fejezeteken belül és azok között is.

Éz a város bővelkedik megjelenítésre méltó örökség-elemekben mind a néprajzi örökség, mind a kultúra más területeinek tekintetében. Csak egyetlen jellemző adat: a sokak által ismert néprajzi szintézis, a *Magyar Néprajzi Lexikon* közel négy évtizeddel ezelőtt íródott kötete 10 teljes oldalt szentel a Hódmezővásárhellyel kapcsolatos címszavaknak és képeknek: olyanoknak, mint „hódmezővásárhelyi bútor”, „– hímzés”, kerámia, valamint *Hódmezővásárhely népe* – ez utóbbi a településforma, a gazdálkodás, a közigazgatás, a tanyák, a társadalom mellett több más hagyományelemet is érint.

A legutóbbi magyar néprajzi szintézis néhány éve megjelent I. kötete is több oldalban foglalkozik a város néprajzával, a különböző tematikus részeknél való utalásokat nem számítva.

A nagy összefoglalásokból, de még inkább Vásárhely korábbi néprajzi irodalmából jól kirajzolódik mindaz, amit ez a „nagyreliktum” a magyar kultúra számára – és önmaga számára – jelent. A város és a hozzá tartozó táj számos értéke a korábbi kutatások révén jól ismert, mégis, feltűnő hiány volt, hogy még eddig nem volt saját néprajzi monográfiája. Ellentétben számos közeli településsel, amelyeket most nem fogok felsorolni.

Ebben a mai méltatásban lehetetlen akár csak érzékeltetni is a kötet teljes gazdagságát. Még kiemelni, csemegézni is nehéz belőle a bemutatásra szánt szűkre szabott időkeretek között. Nem könnyű visszaadni azt az egyedülálló miliőt, amely ezt a nagy kiterjedésű alföldi mezővárost és a vele szimbiózisban élő tanyavilágot jellemezte.

A főszerkesztő, Novák László Ferenc, a szerkesztők, Nagy Vera és Szentí Tibor 23, ill. 25 fejezetet illesztettek egybe, amelyek némelyike monografikus méretű és szintű feldolgozás, és akár egymagában, önálló kiadványként is megállná a helyét. A szerkesztők célja nyilvánvalóan az volt, hogy a város és a hozzá tartozó tanyavilág hagyományos kultúráját a lehető legszélesebb forrásanyagra támaszkodva, az egyes témák kiváló szakértőinek felkérése révén, minél teljesebben bemutassák.

Négy nagyobb tartalmi egység, az anyagi kultúra, a társadalom és antropológia, a kézműipar, valamint a folklór, a vallás és a népzene témakörét átfogó főfejezet alkotja a kötet gerincét, kiegészülve egy Hódmezővásárhely néprajzi irodalmát a 18. századtól egészen a 21. század első évtizedét magában foglaló időszakig átfogó, valamint Szentí Tibornak a vásárhelyi puszta változásairól írott, tanulmányi méretű és mélységű „Utóhangjával”.

A kötet a néprajzi monográfiák felépítését követve az anyagi kultúra fő területeit tekintve át elsőként, azokat a témaköröket, amelyekben az ember és a táj közvetlen kapcsolatának lenyomata a legjobban tükröződik. A város hagyományos településszerkezete, a népi építkezés, a megélhetés alapját jelentő gazdálkodás, a korábban fontos megélhetési forrást jelentő halászat, azok a módok, hagyományos mesterségek, amelyekkel a megtermelt javakat feldolgozták, az árucseré, a

közlekedés, a háztartásokhoz tartozó vagyonekról hírt adó leltárak szerepelnek az ide tartozó fejezetekben. A szerzők: Novák László Ferenc, Dám László, Kruzslíc István, Nagy Vera, Herczegh Mihály és Szentí Tibor – valamennyien a témák elismert kutatói, Hódmezővásárhely vagy a hazai etnográfia kiváló szakemberei.

Az itt élő emberek, a közösség, a társadalom képe, a népelet külön nagy fejezetet kapott Henkey Gyula antropológus, Varsányi Attila, valamint Őrsi Julianna tanulmányaival. Vásárhely társadalmának a korábbi évszázadokban jellegzetes alakjai voltak azok a személyek, akik valahol a közösség periferiáján élték életüket – betyárok, pusztai szabadok, társadalmon kívüliek. Szentí Tibor külön írást szentel ezeknek a – Magyarországon nem csupán ezen a környékén élt – alakoknak, akiknek életével, sorsával a fejezet olvasva szinte személyes közelségbe kerülünk. Nem nehéz a száz, kétszáz, háromszáz évvel ezelőtti személyes, családi vagy társadalmi konfliktusok mai párhuzamait saját korunk társadalmában felismernünk.

A kézműves iparok a mezővárosi kultúrában és társadalomban országszerte fontos szerepet tölthettek be. Vásárhely számára ezek a hagyományos iparágak sokat jelentettek, közülük néhány messze földön ismertté vált. Az ezeket bemutató fejezetek közül negyene a szerzője Nagy Vera – ő írta a hajdani céhes világról, valamint a fazekasságról, a fém-művességről és a textil feldolgozásról szóló tanulmányokat. A faművességet Terendi Viktória, a bőrfeldolgozást Markos Gyöngyi, az élelmiszereket feldolgozó iparágakat Herczegh Mihály tekintette át.

A néprajzi monográfiák műfaji hagyományát követve a tematikus fejezeteket a folklórral foglalkozók zárják. Labancz Gabriella a hiedelemvilágot dolgozza fel, Markos Gyöngyi az emberi életfordulókhöz kapcsolódó gazdag szokásvilágról ad igen elmélyült, a társadalmi, felekezeti rétegeket is bemutató áttekintést.

A kultúrának vannak olyan rétegei, amelyekben a város belső része és a környező tanyavilág a 19-20. század – elsősorban a polgárosodás eltérő fokából adódóan – erős eltéréseket mutat. Ide tartozik a hitélet, amelynek a katolikus népesség körében élő formáit Tomán Zsóka dolgozta fel. A hagyományosan református többségű város vallásfelekezeti arányainak megváltozásáról, a pártállami vallásüldözés időszakában a katolikus többség kialakulásáról, a felekezeti együttélésekről több folklór tanulmányban is találunk adatokat. Novák László Ferenc temetkezési szokásokról és a temetőkről írott tanulmánya a teljességre törekvő módon mutatja be az emberi élet utolsó fordulójának hagyományait, a sírjelek gazdag formavilágát, a sírokra kerülő feliratok főbb típusait. Katona Imre Vásárhely népköltésze-

téről írva kiemeli, hogy a helyi anyag gazdagsága – elsősorban a korábbi gyűjtéseknek köszönhetően – számos mese- ballada- és népdaltípus, valamint a szokásköltészet példái révén mindenkit meggyőzhet arról, hogy a folklór irodalom nem csupán a falvak, hanem a városok hagyományos kultúrájának is része volt. A néprajzi fejezetek sorát a város kiváló ismerője, néprajzi gyűjtője, Felletár Béla népzenei hagyományokról szóló írása zárja.

A többi néprajzi fejezettel elkülönülve, önálló tanulmány foglalkozik a Vásárhely egyik külső területén lévő, több ismérv alapján önálló kistájnak tekintett Pusztai változásairól. Szentí Tibor, a fejezet szerzője az öskortól fogva követi nyomon a terület ökológiai, biológiai, földrajzi, gazdasági és egy sor más vonatkozásbeli átalakulását, egészen a legutóbbi időkig.

A kötet Hódmezővásárhely néprajzi bibliográfiájával zárul, amelynek első tételei – Bél Mátyás: *Csongrád megye leírása*, Vályi András országleírása még 18. századi keltezésűek, az utolsó, 1069. sorszámmal a kötet szerkesztőjének, Novák László Ferencnek 2005-ben megjelent *Fejfa* monográfiája, Hódmezővásárhelyről is közölt adatokkal. A helyi források mellett a magyar néprajz szinte egész kutatástörténete felvonul a címek között, dokumentálva, hogy Hódmezővásárhely kezdettől fogva figyelmet kapott az etnográfia képviselőinek részéről.

Az imént említettem, hogy Hódmezővásárhely közismerten gazdag néprajzi és más kulturális értékekben. Nem most és nem ezzel a kötettel kerül föl a térképre. A város a magyar kultúra, művészet és tudomány fontos őrhelye. Mai dinamikus fejlődése is a mindenkori városvezetés és az itt élő polgárok szoros együttműködésének és munkájának köszönhető. Kitétetett múltbeli – és természetesen jelenkori – szerepe a hagyományos kultúrában gyökerezik, abból nőtt ki szerves fejlődés útján. A monográfia ezt az örökséget tárja fel és adja át jogos tulajdonosának, a város polgárainak és az ország tudományosságának.

Az örökség pedig különös jószág. Mindenekelőtt: a miénk. Nem pénzért kaptuk, ingyen van. Ugyanakkor kötelezettségekkel is jár: gondozni kell, tovább kell vinni és majd tovább is kell adni – ez az örökösök kötelessége.

Úgy gondolom, most egy ilyen alkalommal vagyunk együtt: amikor végre elkészült egy tekintélyes kiadvány, amelynek lapjain sok minden ott van abból, amelyben kultúránk gyökerezik. Használjuk hát bátran, hasznosítsuk úgy, ahogyan számunkra adódik. Ez a hagyomány a sajátunk, a városé, a nemzeté, a magyarságé. Hivatkozunk rá további kutatásainkban – én biztos, hogy ezt fogom tenni. Használjuk fel a benne foglaltakat a város kulturális életében. Vessük össze a városi rendezvényeinken használt elemekkel.

Hódmezővásárhely néprajza

*

Hódmezővásárhely néprajza

**

Találunk benne újraélesztésre érdemes hagyományokat, használjuk az iparban, a gazdaságban, a vendéglátásban vagy éppen a ház körül, amit érdemes. Legyen fontos kézikönyv, amely ott van az intézmények és a polgárok polcain. Építsük be iskoláink tantervébe, amit erre alkalmasnak találunk, legyen helyi tantervek része, tanítsuk a hon- és népismeret tantárgy keretében. Legyen része gyermekeink formálódó identitásának, a szülővároshoz való kötődésének. Mint ahogyan része volt és része ma is az itt élők életének.

Tisztelet és köszönet illeti mindazokat, akik a kötet megjelentetését munkájukkal, személyes közreműködésükkel, anyagiakkal vagy más módokon támogatták: a miniszterelnökséget, az önkormányzatot, a szerzőket, a szerkesztőket.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Bartha Elek

BARCSAY JENŐ A FESTŐ, A TANÁR...

Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány, a szentendrei Ferenczy Múzeum és a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum együttműködésének köszönhetően tekinthettük meg a városunkhoz kötődő Barcsay Jenő festőművész kiállítását.

A kiállítást dr. Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszter, országgyűlési képviselő köszöntötte, Baán László, a Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója és Szabó Noémi, a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány művészettörténésze, a tárlat kurátora nyitotta meg.

Kedves Hölgyeim és Uraim, Tisztelt Vendégek!

A Kovács Gábor Művészeti Alapítvány nevében tisztelettel üdvözlöm Önöket a Tornyai János Múzeumban megnyíló Barcsay Jenő életmű-kiállításon, amelynek megvalósulására úgy gondolom, sokan vártak, régóta. Barcsay életművének összegyűjtése valójában hiánypótló feladat volt, hiszen Barcsay saját szentendrei múzeumának 1978-as megnyitása óta elsősorban kisebb, a művész munkásságának egy-egy szegmensét bemutató válogatás volt látható, azonban a Barcsay-jelenség újraértelmezésére, az oeuvre ambivalenciáinak szűkebb hazai és tágabb nemzetközi kontextusba helyezésére eddig nem került sor. Ezt a hiányt kívánja pótolni a jelen kiállítás az életmű egy lehetséges narratívájának felvázolásával.

A kiállítás létrehozásának és megszervezésének hosszú hónapjai során számos érdeklődő tette fel a kérdést, hogy miért pont Vásárhelyen kerül bemutatásra e nagyszabású kiállítás, hiszen Barcsay élete és munkássága elsősorban Szentendre városához kötődik. A válasz összetett; egyfelől üdvözlendő törekvés, hogy vásárhely tudatosan keresi és felvállalja kulturális sokszínűségének szerteágazó gyökereit, másfelől muzeális teret biztosít egy olyan országos jelentőségű művész bemutatásának, aki bár csak laza szálakkal kapcsolódott ehhez a régióhoz, ez a kapcsolat mégis ápolásra érdemesnek mutatkozik. Barcsay 1925-ben járt először az Alföldön, amikor Rudnay Gyula Makón megrendezett nyári művésztelepén dolgozott. Hamarosan szoros kapcsolatot kötött Endre Bélával, aki levelezésük tanulsága szerint nemcsak atyai jó barátja lett, hanem őszinte kritikusa is a fiatal, útját kereső festőnek. Endre Béla 1928-ban bekövetkezett halála után, azonban Barcsay már csak az Őszi Tárlatok kiállítójaként látogatott Vásárhelyre. Tornyaiával pedig már 1933-ban, Szentendrén kötött barátságot; ennek az ismeretségnek állítanak emléket jelen kiállításban a nemrégiben felbukkant kétoldalas Tornyai-Barcsay festmények. Barcsay olyannyira tisztelte Tornyait, hogy 1987-ben keltezett végrendeletében a Tornyai Múzeumra hagyott egy 10 műből álló festménycsoportot, amelyet most először láthat teljes egészében a múzeum közönsége.

A kiállítás és az ehhez kapcsolódó tanulmánykötet legfontosabb kérdése azonban mégiscsak az, hogy ki is volt Barcsay Jenő; mit takar a Barcsay-jelenség! Festő volt-e vagy inkább tanár; ikonikus, generációk szemléletét meghatározó 20. századi művész vagy inkább visszahúzódó, félénk remetefestő? Netán a világ jelenségeire mindig nyitott és érdeklődve figyelő polihisztor? Egészen apró műveket alkotó „ikonkészítő” vagy hatalmas mozaikokat megálmodó közösségi festő? Vagy nevezhetjük őt páratlan stílusvirtuóznak, aki Munkácsy és Rudnay veretes drámaiságától Cézanne és Nagy István művészetének tanulságait integráló periódusokon keresztül jutott el a 70-es évekre a hűvös, absztrakt geometrikus festészetig; vagy makacs következetességgel a saját formanyelvét lankadatlanul kutató kísérletező volt? Úgy gondolom, hogy egyszerűen volt mindez Barcsay Jenő, akinek egész élet-

művét áthatja a konzekvens művészeti építkezés és a művészt belülről feszítő ellentmondás paradoxona. Hiszen Barcsay művészeti pályájának vizsgálatakor az ellentmondások újra és újra felbukkannak; egész életében periodikusan visszatérő elemként jelentkezik az emberi alak és a táj látványból kiinduló – kezdetben drámai, expresszív felfogású vagy később metafizikai igényű – leképezése, annak ellenére, hogy figyelmének origójában a klasszikus arányrendszereken nyugvó, szigorú geometriával szerkesztett, puritán színekre bontott tér- és formaproblémák vizualizálása állt.

Barcsay Jenő teljes életművének szemlélésekor körvonalazódik igazán az a tény, hogy egymást követő stíluskorszakai elválaszthatatlanul pulzálnak együtt a 20. századi magyar művészet és történelem eseményeivel, erőteljesen tükrözve saját korukat. Barcsay nem volt teoretikus alkat, konstruktív jellegű szemlélete is a belső szükségyszerűség eredményének tekinthető. Témái egyszerűek, puritánok, és állandóan ismétlődnek, a világ jelenségeiből leginkább a tér és a forma (más néven a táj és az alak) ábrázolási lehetőségeinek, e kettő egymással kialakított kapcsolatának konzekvens vizsgálata foglalkoztatta. A nehezen megzabolázható látható valóságot, az életet próbálta adekvát rendszerbe, rendet sugárzó struktúrába szervezni kompozícióin.

Amikor hosszú hónapokkal ezelőtt elkezdtem a Barcsay életművel foglalkozni, naiv módon nagyon határozott elképzelésem volt a Barcsay életműről, annak súlypontjairól és művészettörténeti helyéről. Lassan azonban magam számára is át kellett értékelni korábbi prekonceptióimat. A múzeumok pincéiből, magángyűjtők legeldugottabb szobasarkáiból előkerülő, korábban nem publikált művek felbukkanása vagy Barcsay még élő kortársainak élményszerű (és olykor ellentmondásos) beszámolóit valamint a Mester bő és gazdag visszaemlékezéseinek újra és újraolvasása során egy bonyolult szövetű életmű egyre árnyaltabb képe rajzolódott ki előttem, amelyek origójában Barcsay ellentmondásos szemlélyisége áll. A kutatások során egyre plasztikusabban volt kitapintható Barcsay makacs és szigorú, olykor perfekcionista alkotói módszerének jelentősége is; ugyanis ez az életmű hitelességének egyik legfontosabb záloga.

A vásárhelyi életmű-kiállítás hosszú idő után először ad lehetőséget arra, hogy a Barcsayt tisztelő kiállítás látogatói valamint a művészeti szakma kronologikus egységben vizsgálhassa ezt a hatalmas és roppantul gazdag teljesítményt. Éppen ezért a kiállítás rendezésekor a teljes életművet tematikus-kronologikus szempontú elrendezésben igyekeztünk a nézők elé tárni. Úgy gondoljuk, hogy ennek az oeuvre-nek éppúgy szerves részét képezik Barcsay az 1930-as években Szentendrén készült, kimagasló kvalitású dombos tájképei, mint az általa soha fel nem vállalt, kétoldalas festmények.

Barcsay művészeti teljesítménye jellegzetesen közép-európai jelenség, amelynek sokszor ambivalensnek tűnő stiláris (és életrajzi) fordulatai nem vonatkoztathatóak el saját korának történeti kontextusától sem. Barcsay úgy vált absztrakt művésszé, hogy közben soha nem lett avantgárd; és úgy vált a Kádár-kor művészeti kánonjának fontos szereplőjévé, hogy mindvégig apolitikus maradt.

BARCSAY JENŐ: SZENTENDREI FÁK

1929. tus, papír, 63x48 cm, Tornyai János Múzeum – Fotó: Dömötör Mihály

Kisméretű képei révén a monumentális igényű modernizmus szinonimája lett, miközben művészetének progressziója mindig is a legklasszikusabb tradíciókból táplálkozott. Talán Barcsay Jenő volt a magyar modern művészet legjelentősebb vérbő festőiségű konstruktivistája.

Ha csupán a számok felől közelítjük meg a kiállítást, akkor is nyilvánvaló, hogy páratlan intézményi-magánygyűjtői összefogás eredményének tekinthető ez a Barcsay bemutató: 17 magyarországi közgyűjtemény, és ugyanilyen számú gyűjtő segítségével sikerült összeállítani a kiállításra kerülő közel 260 alkotást számoló anyagot, több régóta lappangó vagy a nagyközönség számára mostanáig ismeretlen alkotások beemelésével (mint például a Tornyai-Barcsay kétoldalas képek, vagy az eddig nem közölt anatómiai előkészítő tanulmányok).

Végül engedjek meg, hogy köszönetet mondjak mindazon intézményeknek és magánygyűjtőknek, akik megtisztelték bizalmukkal a kiállítást és hozzájárultak műveik kölcsönzéséhez. Továbbá köszönet illeti a Tornyai János Múzeum teljes személyzetét, különösen Nagy Imrét, a Tornyai Múzeum igazgatóját; a szentendrei Ferenczy Múzeum részéről az intézmény vezetőjét, Kárpáti Zoltánt, valamint Basics Beatrix és Herpai András művészettörténészeket, továbbá Barcsay Jenő jogörökösait, a Barcsay-hagyaték ápolóit Kónya Mártát és Kónya Ferencet; illetve a Kovács Gábor Művészeti Alapítvány részéről Fertőszögi Pétert, Bohus Zsófiát és Libárdi Juliannát.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Szabó Noémi

Őszikék – Novella III. helyezett

TÜNDÉRZUG

Lassan kanyarodtunk be a régen látott, de soha el nem feledett ház felé vezető útra. Megálltunk a hatalmas, kovácsoltvas kerítés előtt és kiszálltunk az autóból. Izgatottan fordítottam el a kulcsot a zárban, mire kinyílt a súlyos kapu. A gyönyörű, XIX. századi kúriához vezető utat gesztenyefák szegélyezték, melyeknek levelei üde-zölden ékesítették lombkoronáikat. Csendesen lépegettünk a bejárati ajtóhoz, férjem és gyermekeim is ámulattal néztek körül a számukra ismeretlen helyen.

A ház előterében félhomály volt, én mégis biztos léptekkel haladtam a társalgó felé, melynek üvegezett, tölgyfa ajtaja a kert felé vezető teraszra nyílt. Férjemmel együtt sorban nyitogattuk a zsalugátereket az ablakokon. Egyik fénycsóva a másik után tört utat magának a helyiségben, végül világos lett az egész szoba. Körülnéztem. Mintha visszarepültem volna az időben harminc évet. Minden ugyanolyan volt, mint akkor: emlékeztem a kézi csomózású, rojtos végű, bordó szőnyegre, a festményekre a falon, a kristálycsillárra, amit gyerekként mindig csodálattal néztem esténként, és a puha, ám kissé kopott bársony fotelekre, és a kis mahagóni asztalra.

Anya! Megnézhetjük a többi szobát is? – kérdezte idősebbik lányom csillogó szemekkel.

Persze, menjetek csak- válaszoltam.

Azt hiszem jobb lesz, ha rajtuk tartom a szemem- tette hozzá a férjem mosolyogva és eltűntek az ajtó mögött.

A lányaim vidáman szaladgáltak az apjuk körül, miközben felfedezték az ismeretlen ház szobáit, én pedig kitártam a széles erkélyajtót és kiléptem a teraszra.

Jól emlékszem azokra a szép, verőfényes délutánokra, amikor itt uzsonnázunk a nagymamával. Újra a számban éreztem a limonádé savanykás ízét, amibe egy-két mentaágot is kevert, amitől különlegesen frissítő volt az íze. Megálltam a terasz végén, ahonnan széles kőlépcső vezetett a kertbe. Bár nem volt túlságos nagy területű, mégis olyan gondosan ápolt volt, akár egy arborétum. A szemem rögtön megakadt a kert végében terebélyesen elterülő magnólia fán. Most sem tudtam levenni róla a szemem, mint ahogy kislányként sem. Hihetetlen, hogy harminc év elteltével is ugyanolyan hatással volt rám. Végsőtálmam az egyenletesre nyírt pázsiton, majd megálltam a lila virágokat ontó fa előtt. Ez volt a kedvenc helyem a nagymamánál. Amikor nála töltöttem a szünidőt, kihoztam a babáimat, nagymama rám bízta a picit, aranysegélyes porceláncsészéit, selyemkendőt kötött a vállamra és egy-egy lila virágot tűzött a fülem mögé, a hajamba. Amikor elfáradtam, egy puha plédet terítettem a földre, éppen a fa alá, és onnan néztem a virágzó ágakat. Ezt tettem most is.

Kislányként azt képzeltem, hogy a virágokat apró tündérek lakják, akik pókokat tanítanak hálót szöni, megfestik a pillangók szárnyait és repülni tanítják a katicabogarakat. Árgus szemekkel bűvöltem a virágok kelyheit, hátha megpillantom egyiküket. Mivel nagyon szerettem festeni, ajándékokkal kedveskedtem fantáziálényeimnek: apró, fehér kavicsokat gyűjtöttem, melyekre icipici mintákat pingáltam temperával. Az elkészült ajándékokat esténként a faágakra tettem, reggel pedig az első dolgom az volt, hogy megnézzem, megtalálták-e a festett köveket a tündérek. Ezek mindig el is tűntek, úgyhogy biztos voltam benne, hogy örülnek a kis meglepetéseimnek, és hogy figyelnek, látnak engem. Mint ahogy a nagymamám is: a teraszról nézett, lopva figyelte a játékomat, közben csipkét horgolt vagy olvasott. Igazi úrinő volt, apró, vékony termetű és roppant elegáns. Őszülő haját gondosan kontyba fésülte, blúzt és térd alá érő sötét szoknyát viselt, finom harisnyával és körömcipővel. Első ránézésre senki sem mondta volna meg róla, hogy melegszívű asszony, sokan azt képzelték, hogy büszke és kevély. Pedig akit igazán megkedvelt, azt nyomban és örökre a szívébe zárta. Talán engem szeretett a legjobban, hiszen én voltam az egyetlen unokája. Sajnos egy hirtelen jött betegség miatt hosszú évekre mindennapos ápolásra szorult, így el kellett hagynia az otthonát. Minden héten látogattuk, de a házába, nélküle nem jöttünk. Így telt el több mint egy évtized. Most, hogy a mennyei országba költözött, én örökölttem meg a házat. A házat, ahol a gyermekkoromat töltöttem, és ahol az én gyermekeim is cseperedni fognak majd.

Emlékeimből kislányaim hangos kacaja és kiabálása zökkentett vissza a valóságba:

Anya, anya! Hol vagy?

Itt vagyok, a magnólia fa alatt! – integettem feléjük a virágzó ágak alól.

Mit csinálsz anya? – kérdezte kisebbik lányom, miközben mellém hasalt a föben.

Nézem ezt a csodaszép fát. Képzeljétek, amikor annyi idős voltam, mint ti, itt játszottam a legtöbbit, amikor a nagymamánál nyaraltam. Azt képzeltem, hogy ezekben a lila kelyhekben tündérek laknak. Itt feküdtem és figyeltem a virágokat, hátha egyszer meglátom őket, ahogyan kikukucskálnak a szirmok mögül.

Ó, anya! Hát te nem tudod, hogy a tündérek nem mutatkoznak az emberek előtt? – mondta legyintve és mindentudóan az én öt évesem, majd hirtelen, izgatott hangon így folytatta:

Nézd, mit találtunk az egyik polcon!

Azzal átnyújtott nekem egy kerek ezüstszelencét, amelyre egyáltalán nem emlékeztem. Érdeklődve, óvatosan kinyitottam a fedelét, majd a csodálkozástól elakadt a lélegzetem.

A dobozkában ugyanis azok az apró, fehér, festett kavicsok voltak, melyeket én készítettem ajándékba a magnólia fa lakóinak, s melyeket minden este gondosan elraktott és megőrizt az én igazi tündérem, a nagymamám.

Martonvásár, 2015.

Őszikék – Vers II. helyezett

RÁCZ ÉVA

VIRÁGZÁS

Utak mentén mindenütt, merre a szem ellát, tavasz derekán új ruhákban integetnek a bomló virágú cseresznyefák.

Rajtuk sok ezer apró virág, mint a túllszoknyás balerinák összefogódzva fogadják az öreg Nap fényes hódolatát.

Smaragd zöld nyakékkal díszített hófehér, lenge ruhás szüzek. Szél verte ütemre lejtenek, s gyúlnak boldog szerelemtüzek.

Csábító parfümjük illata szárnyas széptevők raját vonzza, és szomjazó ajkukat nyújtják a zümmögő méheknek csókra.

Így ringatóznak egybeforrva, ám mikor véget ér násztáncuk, gyümölcsöt elrejtő ölükről ledobják szép szirom-ruhájuk.

Hódmezővásárhely, 2015.

– „Elhull a virág, eliramlik az élet...” Halottad már ezt, Chang-Chang? – kérdezte tőlem, és a kertben álló japán cseresznyefa felettünk elterülő ágairól rám fordította tekintetét. A napfény körberagyogta az alakját, háta mögött a szél fújta a rózsaszín szirmokat.

– Nem, még nem, Mao. Mit jelent?

– Azt, hogy az életünk ugyanolyan rövid, mint amennyi idő alatt egy virágszirom a földre hull. És ez igaz is, nem? – szája felfelé görbült, mintha csak saját jövőjén mosolyogna.

– Nem, szerintem nem. Egy virág életébe nem rondíthat bele a háború.

– Dehogynem. Nézd, csak! – ügyesen elkapott egy virágsziromot a levegőben, és összegyűrte. – Látd? Az erőszak máris beleavatkozott a virágok sorába. A fát ez nem rendíti meg: amíg él, addig mindig ki fog rügyezni és újra elárasztja a kertet a rózsaszín szirmok kavalkádjával. A virágoknak nincs beleszólása abba, hogy mi történik a fával, még egyesített erővel sem tudnak védekezni, ha valami megtámadja azt. Elhullnak, a fának pedig ez nem számít. Amíg egy virága is van, addig élni fog, és újak fogják kinyitni szirmaikat.

– De ez olyan szomorú! Hiszen minden szirmnak vannak társai, amikkel egy virágot alkotnak. Ismerik egymást és hiányolják, ha az egyiküket felemészti az agresszió, a háború.

– Nem ez történik a való világban is napról napra? Az országok háborúba bocsátkoznak egymással, feláldozzák az embereiket, de amíg van egy kevés lakosuk, újra ki fognak virágozni, aztán újra harcokat indítanak. Érdeklí őket, hogy a háborúban elhunytak rokonai megsíratták szereteteiket? Pár év múlva úgys mindenki csak a csatára fog emlékezni. Ha sikeres volt, akkor a győzelemre; ha nem, akkor a hadisarcra, vagy a háború utáni büntetésre. Ki törődik azokkal, akiknek az életét ez tette tönkre? Csak vesztett harc után számíthatnak egy érzelmentes megemlékezésre, és pár évtized után azt is elfelejtik, hogy léteztek.

– De te nem fogsz meghalni! – a nyakába borultam, vállába temettem az arcom, és kicsordultak az első könnyeim. – Te semmiképp sem halhatsz meg!

– Te is tudod, hogy ez hazugság. Egy háborúban bárki, bármikor meghalhat. És északról még senki sem jutott haza, semmilyen hír nincs rólok. Miért gondolod, hogy túl fogom élni?

– Mert te... te... nem hagyhatsz itt engem! – szípoztam. Megfogta az állam, és gyengéden felémelte a fejem, hogy a szemem egy szinten legyen az övével.

– Te is tudod, hogy nem önszántamból teszem ezt. De behívtak a hadseregbe, és nincs más választásom. Hidd el, pár évtized után már csak egy szép emlék leszek. Később talán már az sem.

– Én biztos, hogy sosem felejtetek el! – elrántottam a fejemet a kezéből, és mellkasába temettem. Hallottam a szívdobbanásait. Lehetséges egyáltalán, hogy ez a ritmus hónapok alatt elhaljon? Még erősebben zokogtam.

– Elhiszem. De ha már te sem leszel ezen a világon, senki sem fog visszagondolni rám és a háború többi áldozatára. – nyugodt hangja nem vál-

tozott, de kiszűrődött belőle a fájdalom. Egyik kezével a fejemet simogatta, próbált megnyugtatni. – De ígérem, én mindig veled leszek.

Elkapott egy szálló virágot, és a hajamba tűzte. – Tessék. Ez mindig emlékeztetni fog rám. Ha elhervad, akkor engem is felemészett a háború.

– Miért mondasz ilyeneket!? Ez a virág nem marad ilyen gyönyörű pár nappal tovább. Az nem lehet, hogy olyan hamar meghalsz! – Könnyeim már átáztatták a ruháját, de nem szólt semmit. Lehet, hogy ez az utolsó nap, amikor látjuk egymást. Nem veszhetünk össze egy apróság miatt.

– Hidd el, úgy lesz! Higgy benne, és akkor valóssággá változik.

Nem feleltem semmit. Lassan elapadtak a könnyeim, aztán együtt néztük a kertet. Szívesebben beszélgettem volna tovább, de láttam Mao-n, hogy beissza a látványt a szemével, hiszen talán sosem látja többet. A kavicsos utat, a körülöttünk lévő bokrokat, a virágzó fa mögötti apró vízesést, és magát a fát, alatta a paddal, amin most is ültünk.

Beesteledett, mi pedig egy búcsúcsók kíséretében elváltunk. A szobámba mentem, és lefeküdtem aludni. Eszembe jutott a virág, amit a hajamba raktam, és leraktam az ágy mellé.

Másnap először a cseresznyefavirágot láttam meg. Még mindig tegnapi pompájában tündökölt. Lehet, hogy Mao jóslata igaz, és a virág életben lesz, ami ő is? Ezt el kell mondanom neki.

Mégis, amikor kinyitottam az ablakot, rossz előérzet fogott el. Az idő borús volt, a cseresznyefa most búsan lógatta ágait, és a szokásosnál is több szirmot hullajtott. Felpattantam, és kirohantam a konyhába, ahol Mao anyja, Yue-Yan a reggelit készítette.

– Hol van? – nem túl udvariasan bukkott ki a számon a kérdés, de most nincs idő ezen bánnakodni.

– Kicsoda? – kérdezte, de aztán bánat tükröződött vörösre sírt szemében. – Elment. Reggel, amikor még mindenki aludt. – Újra könnyezni kezdett. Engem sokként ért. Tudtam. Tudtam, hogy el fog menni, és mégis... nem gondoltam volna, hogy el sem búcsúzik. A könnyek végigcsorogtam az arcomon. Megöleltem Yue-Yan-t, és együtt sírtunk. Sírtunk, pedig Mao még él, és visszajöhet. Sőt, hiszek benne, hogy vissza fog jönni. Mégsem tudtam megfékezni az érzelmeim viharát. Egymást átkarolva zokogtunk, hiszen nem tehattünk semmit. Csak bízhattunk a szerencsében, és reménykedtünk.

A következő hónapok mind rossz hangulatban teltek. Mindennap az volt az első dolgom, hogy megnézzem a virágot, ami tényleg nem hervadt el. Aztán felkerestem Yue-Yan-t, és még mielőtt kérdeztem volna, nemet intett a fejével. Nem tért még vissza. De amíg a cseresznyefavirág ép, nem volt min aggódnom.

Eltelt a tavasz hátralévő részre, elsuhant a nyár rekkenő hősege, és az ősz ingadozó időjárásának is vége szakadt. Beköszöntött a tél, kemény hidegével minden növényt letarolt, a kert már csak kihalt kísértetvárosra emlékeztetett. A cseresznyefáról már rég lehullott az utolsó virág és levél is, most csupaszon meresztette ágait az ég felé. A hó illata terjengett a levegőben, újabb hóvihart sejtetett.

Vajon milyen lehet Mao-nak a szabadban, katonaként?

Aznap is megnéztem a virágot. Mintha kicsit sápadtabb lenne a színe... Ijedten megnéztem még egyszer. Lehet, hogy csak rosszul látom? Igen, csak az lehet! Mao biztos, hogy jól van! Megingott a reményem. Megkerestem Yue-Yan-t, aki ma is egy fejrúzással köszöntött. Beszámoltam volna neki a virággal történt változásról, de mégsem tettem. Neki még nem meséltem róla, lehet, el sem hinnie, és csak egy szerelmes lány fantáziájának szüleményének tartotta volna. Ezért nem mutattam ki semmit a kétségekből, amik egész nap gyötörtek, változatlanul végeztem a dolgomat.

Másnap reggel az első dolgom az volt, hogy megnézzem a virágot. Még hervadtabbnak nézett ki, mint tegnap. Sőt, mintha minden perccel egyre fakóbb, barnább lett volna a színe. A hajamba raktam, hogy mindig lássam, ha változás történik. Egyre jobban kétségbe estem. A konyhában megint fejrúzással köszöntöttek.

– Másmilyen hír sincs róla? Vagy a háborúról? Lehet, hogy Mao talán visszatér, és ezért hervad a virág? Arról biztos tudna már az ország, értesítettek volna minden apró kis falut is.

– Nem, nem tudok semmit. – nincs hír. Akkor haldoklik? Nem, az nem lehet. Könnyekkel a szememben néztem Yue-Yanra. Nem tudta mire vélni ezt a hirtelen elérékenyülést, de átölelt, és erőltetett mosollyal vigasztalt. Az anya arca a hónapok során egyre beesettebb és elgyötörtebb lett. Meglátszott rajta a sok aggódó perc és pillanat, amit átél ezalatt a bő fél év alatt, de most hamis mosoly mögé rejtette a fájdalmát, és vigasztalni próbált. Zokogás közben valami száraz esett a kezemre: a hervadt virág első szirma. A könnyeim elakadtak, meredten bámultam. A következő pillanatban lódobogást hallottam. Kirohantam a kertbe, és a ház felé vezető utat pásztáztam. Egy küldönc bukkant fel a kis utcán. Hangtalanul a térdekre estem. A hideg havat meleg könnyeim zápora olvasztotta el. Egyre csak azt ismételttem, hogy „miért?”. Miért pont velem történik ez? Miért nem születettünk volna egy békés világba? Miért a mi életünkbe rontít a háború? Miért vesztettem el?

A hó ropogott a közeledő léptek alatt. Nem néztem fel. Két katonai csizma bukkant fel a látóteremben.

– Sajnálom. Mao Chen szolgálatteljesítés közben elhunyt. – Egy levelet ejtett elé. A hajamból kiesett a most már teljesen hervadt virág. A csontsárga papír a barna, fonnyadt szirmokkal sirmalmas látványt nyújtott. Remegő kezekkel nyúltam a borítékért. Egy levél volt benne. Mao-tól.

„Köszönöm, hogy soha sem feledkeztl el rólam.”

Ez a sor többet jelentett, mintha három oldalt írt volna nekem. Tekintetem az ég felé fordítottam.

– Miért? – ordítottam az égnek. Az nem választott. A felhők gondtalanul suhantak tovább, beárnyékolva a kertet.

Budapest, 2015.

Papageorgiu Andrea küldőnője

Ismerem, láttam és beszéltem is vele. A neve Radin Medzsud volt. Ha akkor tudtam volna, amit most, akkor lehet, hogy teljesen máshogy alakultak volna az események. A világ pedig teljesen más lenne. Először gyermekként találkoztam vele a cirkuszban. A szüleimmel ültem az első sorban, majd a porondmester elkiáltotta magát.

Most pedig hölgyeim és uraim! Következzék az állatok királya! A pata dobogató, gyíknyelvet megzabolázó, tollat, karmot meghajlító Radin Medzsud! – vörös függöny mögül egy alacsony barna bőrű fekete hajú fiatalember lépett ki.

Mögötte egy fekete foltos kecske és egy fehér tyúk követte a lépéseit. A színpad közepén megálltak, majd közjük guggolt. Megsimogatta őket, és a fejükhöz hajolva odasúgott nekik valamit. Felállt, majd hátrálépett, miközben az állatok elkezdték a műsort. A tyúk felszökken a kecske fejére, míg az a két elülső patáját felemelve a közönség felé tartott. Ámulat és döbbenet uralkodott a nézőtérben. Aztán a tyúk kotkodácsolni, a kecske pedig mekegni kezdett. De nem összevissza, hanem mintha egy dalt énekelnének el. Amikor a patás hangja elhalkult, akkor erősödött fel a szárnyas üteme. A levegőben lógó paták, mint valami karmester pálcája, úgy ringtak a szolámnak megfelelően. A tollas fejét mozgatva követte a ritmust, mígnem az ének abbamaradt és néma csönd lepte el a sátrat. Halk tapsolásra lettem figyelmes, majd lassacskán felerősödve én is becsatlakoztam. Az éljenzés tovább erősödött, ülések csapódtak vissza a helyükre, ahogy felálltak az emberek. De nem mentek el, hanem tovább tapsoltak. Az ovációra az állatok különváltak és megállva a fiú lábánál mind-egyikük meghajolt. Legutoljára Radin tette meg, majd lassan hátrálva eltűntek a függöny mögött. Utánuk egy akrobata testvérpár lépett színre, de már a következőre nem emlékszem. A fejemben csakis a kecske és a tyúk bámulatos mutatványa elevenedett fel újból és újból. Még a hazaúton is csak erről tudtam beszélni, és mikor álomra hajtottam a fejem, az egész műsor kezdődött előlről. A kritikusok, újságírók, blogszerkesztők pennái sercegetek a papírlapon, billentyűk kopogtak, míg testet nem öltött újra a Mr. Medzsud által bemutatott műsor. De bárhogy is fogalmazták meg, az élőben látott élményt nem tudták visszaadni. A cirkusz aztán továbbállt, viszont az a hír terjedt el, hogy Radin és állatai nem mentek el a többiekkel. Ezután egy jó pár évig szóba sem került.

Mígnem egy meleg nyári reggelen, újra vele lettek tele a hírek, miszerint betört az állatkertbe és kiengedte az összes állatot. A biztonsági kamerákon elhülve figyelték, ahogy a már idősebb cirkuszi állatszeliidítő a ketrechez állva odamond valamit az egyes állatoknak, akik kirepültek, átugortak, átmásztak vagy a kulcslyukat megbabrálva kiléptek a ketrecükből. Bünségei, a kecske és a tyúk besegítve teregették ki az állatot a bejárat felé, majd a járdára kiérve három csoportra osztva eltűntek a kamera látószögéből.

A rendőrök és a gondozók vállvetve hajtóvadászatot indítottak a megszökött fenevadak befogására, illetve körözést adtak ki Radin Medzsud és két társa ellen. Az újságokat olvasva tudakoztam a vadászat állásáról, mely meglepő incidensekről számolt be az olvasóknak. Az egyik ilyen eset, amikor a parkban egy padon ülve egy oroszlánt és gazellát találtak meg, melyek elülső mancsukat, patájukat egymásra téve, összebújva csókolóztak. Majd megérezve az idegenek szagát gyorsan négykézlábra ereszkedtek és elszaladtak. A tanúk vallomása alapján még azt is megerősítették, hogy az üldözés közben látták, hogy az egyik lábuk állandóan összeért, míg végül egy sikátorba beszorították őket és visszajuttatták a ketrecükbe. Nem sokkal később egy rajtaütésről számoltak be, mely egy kertes ház pincéjében történt. Az emberek döbbenet állva figyelték az asztal körül történő mozdulatokat. Egy mosómedve, egy imádkozó sáska, egy farkas meg egy páva ülték körül, míg a végénél egy kígyó, farkával osztotta ki a lapokat. Ezután megkezdődve a játék, zsetonok vándoroltak az asztal közepére, majd egy állat elé került. Ez tartott addig, mígnem a páva tollai mögül kinézve észrevette a betolakodókat. Megbökte a mellette ülő farkast, aki látva őket ujjával csendre intette a rendőröket. Az emberek közös megegyezésre jutva csendben megvárták a póker végét, majd a szökésért és illegális kártyajátékok vádjával visszavezették őket az állatkertbe. Volt olyan is, mikor egy jegesmedve átkísért egy öreg hölgyet a járdán és segítve neki a cipekedésben házáig kísért. Az egyetem filozófia előadására egy fülesbagoly repült be. A professzorának a szava is elállt, mikor a madár az élet mechanikáját és annak szellemi kiteljesedését kezdte esetelni. Összehasonlította ¹Henri Bergson műveinek értelmezését a modern kori filozófiai megoldásokkal. A hallgatók mindegyike vadul jegyzetelt, aztán az óra végeztével az ablakon át távozott a bölcs bagoly. Ennek nemcsak olvasója, hanem szerencsés hallgatója is voltam. Míg végül az összes állat visszakerült az állatkertbe. De Radin Medzsudot és társait még mindig nagy erővel keresték. Akkoriban költöztünk ki a feleségemmel a kertvárosba, gondolva, hogy jó hely lesz a családalapításhoz. Ami végül így is alakult. De még mielőtt a kisfiam megszületett volna, kedvesemmel különleges barátokra leltünk a szomszédban. Ideérkezésünkkor minden környezetünkben lévő lakóhoz beköszöntünk és bemutatkoztunk. Mégis a legérdekesebb az volt, mikor egy két lábon járó fehér tigris nyitotta ki az ajtót, aki elvéve a kabátunkat, bevezetett minket a nagyszobába, ahol egy kis asztal körül éppen teáztak. Radin volt az egyik, a másik pedig egy krokodil, aki hangosan szürösölve ivott a csészéjéből. A kecske és a tyúk fel sem nézve ránk a kanapén ültek, és tv-t néztek.

– Köszöntöm a kedves vendégeimet. – mondta Radin, majd felállva mind a kettőnkkel kezét fogott. – Kérem, csatlakozzanak. A tea még forró, a sütemény pedig istenien finom. Elfogadva a meghívást leültünk közéjük.

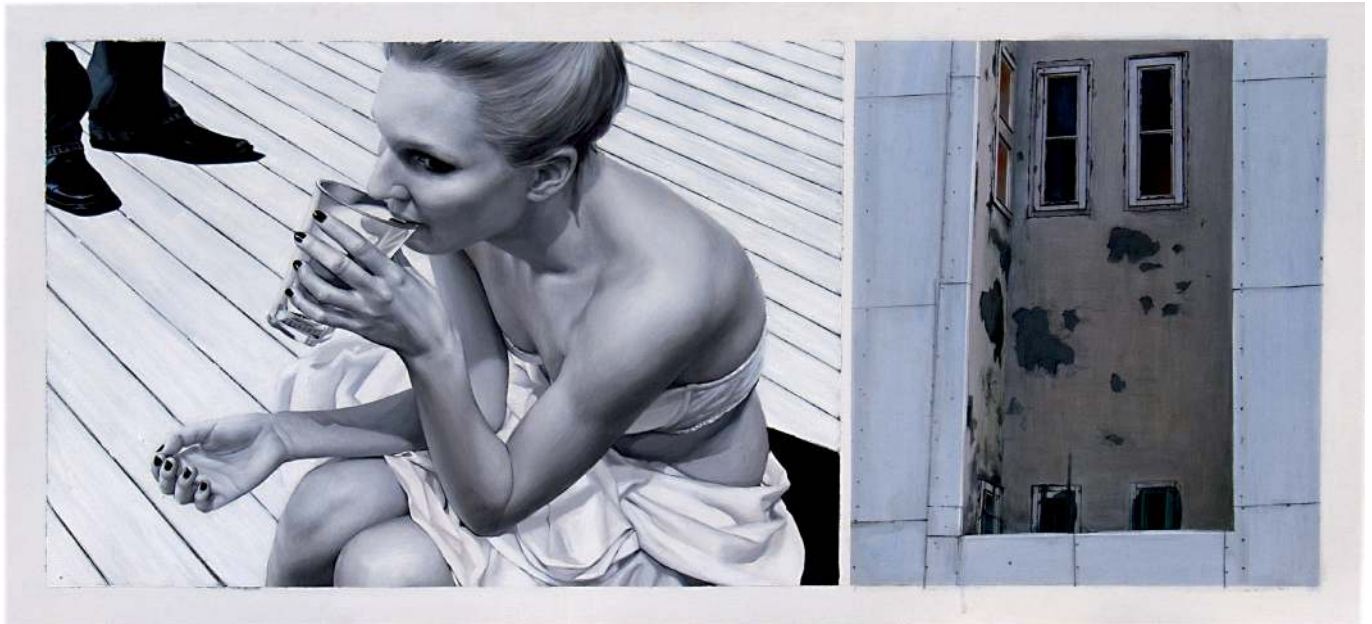
Először kissé félve néztünk a krokodilra, mígnem egy tányér linzerrel megkínálva bennünket, kedvesen elmosolyodtunk felé. Ezután mindenféléről folyt a szó, életről, ételről, itálról, igazságról, politikáról, társadalmi problémákról és persze az állatokról. Radint azt sem zavarta, hogy szóba esett az állatkerti incidens vagy az, hogy ő egy körözött személy. A beszélgetés során felbukkant az asztalnál a két társa is, akik érdeklődve forgatták a fejüket, mindig arafelé, aki éppen beszélt. A nap végén elbúcsúztunk vendéglátónktól, aki elmondta, hogy bármikor szívesen vár minket. A szaván fogtam, és a héten többször is átmentünk hozzá. Bámulatunkra minden látogatáskor újabb állat jelent meg a házban, de a kecske és a tyúk mindig ott voltak. A békeség sokáig nem tarthatott, mert a rendőrség országos körözést adott ki ellene a közeli állatkertekből történő sorozatos állateltűnések miatt. Mikor ezt megtudtuk, egyből értesíteni akartuk a veszélyről, viszont a következő pillanatban már egy nyomozó állt az ajtónk előtt, miközben a házába felfegyverzett emberek hatoltak be. Azt mondtuk, hogy nem tudtuk, ki lakik a szomszédban. Feltételeztük, hogy elhagyatot, mert a kopogáskor senki nem nyitott ajtót. A felügyelő ezeket felírva a házból jövő zajokra felfigyelve gyorsan távozott. Kinézve az ajtónkon egy hatalmas elefánttal néztünk farkasszemet, aki kitörve a házból, az ormányával össze-vissza csapdosott, mígnem egy altató lövedékkel el nem kábították. A megmaradt rendőrcsapat meglátva, hogy Radin és két állata a legközelebbi erdőbe menekül, utánuk rohantak. A további eseményeket már maguk az elmondott személyek sem tudták igazából felfogni, így hát legelőbb én is véltem, hogy az állatszeliidítő egyszerűen csak lelőtték. De nem így történt, mivel mikor az egyik tiszt elsütötte a fegyverét, a golyó a tyúkot találta el, mely egyből meghalt. A férfi hirtelen megállt és a vállánál lévő sebet szemlélte, míg az emberek körbevették. A kecske szarvát előre emelve rátámadt az egyikre, mígnem őt is lelőtték. Radin oldalán egy véres folt jelent meg. Állataihoz botladozott, majd melléjük térdelve mindegyiküket magához ölelte. Aztán a következő pillanatban ő maga is összeesett. A rendőrök fegyverüket még mindig előre tartva közeledtek hozzá, mígnem mind a három test izzó fényben eggyé vált. Már csak az látták, hogy egy emberfejű, szárnyas patás lény elrepült. Ezt követően soha többé nem hallottunk Radin Medzsudról, sem a két állatról. Az idő múlásával már nekem sem jutott minden az eszembe róla. Viszont egy dologra pontosan emlékszem, melyet a beszélgetéseink során árult el nekem. A szavakra, melyeket az állatoknak mondott mindig: „Ébredj, légy szabad! Ébredj, mert élned kell!”

A jelen e történetre meseként, míg az utókor már csak legendaként tekint vissza rá.

Budapest, 2015.

1 Élefilozofista

Hézső Ferenc küldönijás

Őszikék 21. század – Témakép

CZENE MÁRTA

CSAK EGY POHÁR...

akril, olaj, farost, 72 x 143 cm

HARANGHY GÉZA

Csobbanni tisztán mint lélek a lélekben
csobbanni a lét tiszta tavaszában
kortyolva mindenségfényéből
s hinni a szem fénylő sugarában

ily kevés kell
s dús gazdag az élet

egy pohár víz
tisztá mint a lélek

ne érje bántás
ne érje vétek

egyek ők

egy pohár víz s
egy nyíló női lélek

ím ennyi az élet

Hódmezővásárhely, 2015.

ARANY-TÓTH KATALIN

CSAK EGY POHÁR

Benned felejtett kacér kíváncsiságom
csak egy pohárnyi élmény maradt: hűlt helyed
emlékké sárgul, bár itt maradt névjegyed.
Ablakom átlát a múltó boldogságon:
távolodó lépted engem is elvezet.

Hódmezővásárhely, 2015.

Őszikék 21. század – Témakép

NÁVAY SÁNDOR
DON QUIJOTE
bronz, 40 cm

Őszikék – Vers I. helyezett

DIÓSZEGI SZABÓ PÁL

DON QUIJOTE HAZATÉR

– Dr. Benyhe János emlékének

„Szándékom mindig nemes célt követ,
hogy mindenkivel jót tegyek,
senkivel se rosszat.”

– Cervantes: Az elmés nemes Don Quijote
de la Mancha (Benyhe János fordítása)

Nem csupán úrnők, lovagok meséit
hallhatod tőlem! A való világnak
tükröt állíthatsz, belenézni szebb–jobb,
mint a valódi!

Mint a költészet! – Rocinante engem
görnyedő hátán hova elröpített?
Mert, mi eltűnt rég, azokat kerestem,
általuk éltem!

Tisztaság, Erkölc, hova tűnt az Érdem,
mind neveltség már, hol a régi (M)Érték,
annyi feslettség van e kis világban,
túl kicsi Földünk!

Annyi feslettség, hogy a Tiszta Embert
századunkban, mint e lovagregényben,
bűntelen tartják eszement bolondnak,
háborodottnak.

Mert nem illendő mi közénk a Jóság,
Balga Tisztesség, kinek érdekében
már nem áll őrként – noha védekeznénk –
senki se, Sancho!

Törd gitárom szét, ne kísértsen újra,
régem elzengett, amiért daloltam,
rég, mint Szapphó, leleménye, rejtett
kincse ma: lim–lom.

Ágyba fekvőn már, remegő kezekkel,
Szél–„ma–lom” – harcom befejeztem immár.
Nem kaland sarkallt, s nem az Ész vezérelt
mindig: a Szívem!

Hódmezővásárhely, 2015.

Őszikék – Vers III. helyezett

TÓTHÁRPÁD FERENC

A FOSZTOGATÓ

Bohóc vagyok e színpadon,
manézstalan fogoly,
-talan, -telen produkcióm
a kényszerű mosoly.

A dal, amit ma dúdoló,
az mégis húsba vág:
„Szegénylegényt – kit érdekel? –
hadd húzza csak az ág!”

Akad még bőr a hat alatt,
s akad még az, ki nyúz,
nem érdekel, de szinte már
kifeszlik, nézd, a hús!

*

Maradj nyugodtan! Sorsodat
nem illeti derű,
az álmodat sem álmodod,
te romlott életű!

A hajnalokkal érkezik,
aranyba gyúl a nap,
de még az árnyéktól is
megfosztod önmagad.

Kőszeg, 2015.

EGY ÚJDONSÜLT RÉGISÉG

A LENGYEL NŐVÉREK A BUDAPESTI ÁRUMINTAVÁSÁRON AZ 1920-AS ÉVEKBEN

A cím ugyan önellentmondást rejt, de mit mondhatnék egy szinte már elfeledett dologról, amit sikerült újra föllefedni és ráirányítani a közfigyelmet. A neccről van szó, aminek a megmentésében a *Vásárhelyi Látóhatár* derekas szerepet vállalt azzal, hogy 2013. évi őszi számának oldalain és bemutatóestjén helyet adott a kezdeményezésnek, hogy megmentse meg a városban még föllelhető necc kézimunkákat egy városi gyűjtemény számára. Évek óta erősödött bennem a meggyőződés, hogy különös jelentőséggel bírt városunk életében ez a régi kézművesség. Hét-nyolc éve, mióta elkezdtem ezzel a témával foglalkozni, egyre több utalást találtam Vásárhelyre. Valami azt súgta, hogy érdemes ennek a történetnek a nyomába eredni...

Akkoriban léptem be a Magyar Néprajzi Társaságba, ami nemcsak a tudós néprajzozókat összegyűjtő szervezet, hanem Önkéntes Gyűjtő Szakosztálya számít a helytörténet és honismeret iránt érdeklődő műkedvelő kutatókra is, és szakmai segítséget biztosít kutatásaikhoz. Leghatékonyabb eszközünk az évenkénti Tradíció Néprajzi Pályázat, ahová bárki jelentkezhet a lakóhelyén, családjában vagy tágabb környezetében összegyűjtött kisebb-nagyobb írott, rögzített hang-, kép- vagy éppen tárgyi anyagával, mely múltbéli hagyományról, szokásról, jeles személyről vagy eseményről szól. Nem feltétlenül szükséges a kor- és társadalomrajz kidolgozása, de természetesen növeli a munka értékét. Mindjárt a bevezetőmben szeretném bátorítani a hon- és helyismeret szerelmeseit, a városvédőket, hogy ha ismernek megőrkítésre méltó, sőt megmenendő értéket, járják körül a témát, tudjanak meg róla minél többet, és örökösték meg valamilyen formában. Keressék a Tradíció Pályázat honlapján (<http://tradicio.weebly.com>) készülő anyaguk benyújtási lehetőségét.

Az értékelés ugyan szerény anyagi elismeréssel kecsegtet, ám a legjobb néprajzozók bírálják el a beadott dolgozatokat, javasolják a szerzőnek a továbblépés lehetőségeit – de a megmértetés legbecsesebb hozadéka, hogy a legkisebb arra érdemes mű is örök időkre bekerül a Magyar Néprajzi Múzeum Adattárába! Onnan hivatkozható, idézhető és kutatható a téma a továbbiakban.

Magam is erre a pályázatra készítettem egy dolgozatot a necckészítés hódmezővásárhelyi történetéről. Nem hiába dolgoztam rajta régóta: kiváló oklevelet kaptam és egy kis ismertetőt is tarthattam a pályázat díjkiosztóján, május 9-én a Néprajzi Múzeumban.

A neccgyűjtemény alapítását vásárhelyi necckészítő barátnőmmel, Sándor Isváné Marikával kezdeményeztük, és a Németh László Városi Könyvtár kezdettől fogva biztosítja a gyűjtéshez a helyet és segít a kapcsolódó szervezésben. Ott került elő egy 1929-es *Vásárhelyi Friss Ujság*-ban, hogy tíz éve lendült föl a városban a neccmunkák háziipari rendszerben való készítése. Annyira elterjedt ez idő alatt a – hivatalosan egyébként recsecsipkeként ismert – kézimunkafajta előállítás, hogy a korabeli hírlapíró szerint „a vásárhelyi nóta, vásárhelyi kerámia és vásárhelyi „receipar”: a legújabb hármas specialitásunk!”

Tovább böngészve a régi újságokat kiderült, hogy a mostani „kisvállalkozás-ösztönző központi intézkedésekhez” hasonlóan az első világháború utáni években is így igyekeztek talpra állítani a vidék gazdaságát a képzetlen női munkaerő bekapcsolásával. Akkor még bátran építhettek a lányok és asszonyok kézimunkázási ismereteire azok a módos és jótékony úriasszonyok, akik tanfolyamokon tanították a városba kerülő, a paraszti termelésből kiszoruló nőket, hogy „sokaknak nagyobb darab kenyeret” adjanak tiszta és nőies kézimunka készítése által. Három év alatt, 1922-re háromezer asszonyt és lányt foglalkoztatott a már-már európai híru „receipar”, amit ugyan sakkban tartott magas áraival „a cseh cérnagygár, és az egzotikus, de nyavalyásan silány anyagú (klórozott) kínai gyártmány”. Később a gazdasági válság törte le az árakat – és megcsappant a fizetőképes kereslet is... hisz nincs új a nap alatt...

A szociális érzékkel megáldott Kiss Lajos, Vásárhely néprajztudósa e folyamatot érzékelve *A szegény asszony élete* (1941) című munkájában ugyan a „nehezen élők” közé sorolja a neccelőket, de e megnevezés inkább a tisztességes munkára és életvitelre vonatkozott. Így kesereg a sorsukon: „Eleinte heti 3-5 pengőt kerestek vele, ha szorgalmasan dolgoztak; ma már felényit se lehet. Azé a haszon, aki csináltatja.”

Megpróbáltam ennek is utánajárni: kik és hogyan bonyolították ezt a laza házi bedolgozói hálózatot? A kertvárosi iskola nyugdíjas tanítónőjének, Virág Jánosné Lengyel Ilonka

néninek a nagynénjei, a Zrínyi és a Szegvári (ma Madách) utca sarkán levő fűszeres lányai árván maradtak és a pult mögé kellett állniuk. Erzi a mai franchise-rendszer mintájára egy Cadeau-csokoládéboltot vezetett a Népbank épületében (Andrássy út 10.), majd a varrónő nagymamával hármásban necc-vállalkozást indítottak. Ő pesti beszerzései során bonyolította a necc kereskedelmét, míg testvére, Rózi otthon szervezte a bedolgozást. Nem vehette föl őket a pénz, mert az édességboltot nem adták föl, önálló üzletet sem tudtak nyitni, de az újabb háborúig tisztességesen megélték a kiegészítő tevékenységből. Sajnos közvetlen utód nélkül haltak meg – Ilonka néni örzi néhány portékájukat.

A másik élettörténet szívszorítóbb – ám ebből sem a népnyzó kereskedő képe rajzoldódik ki... Eszlári Bözsike vállalkozó hajlamú lányaként a mezőtúri piacon találkozott a vásárhelyi neccel – és ideszegődött a vásáros házhoz, hogy megtanulja. Idővel már nemcsak a neccel, de egy vásárhelyi ifjával is jegyben járt, majd itt telepedtek le. Országszerte árulták a piacokon a neccet, fölvették a rendeléseket, majd egy következő havi vásáron hozták is a portékát. A szépérzéssel megáldott Bözsike tervezte az ágy- és asztalterítőket, függönyöket és szekrénycsikokat. A monoton hálókötést és a „cakkozást” (a szélek körbehurkolását) a kezdőkre vagy nehezebb kezűekre bízta. A leszármolható minta beszőzése vásznon- vagy pláne csipkeöltéssel, – vásárhelyiesen a „tötés” – már minőségi munka volt; ezt maga végezte, s ha ki is adta a kezéből, nem kapta meg akárki...

1952 őszén a kollektivizálás újabb hullámában Bözsikéék egész készletét államosították, kiskereskedői iparendélyét bevonták – ezzel földönfutókká váltak, mint annyian mások akkoriban... Pedig hosszú évek munkájával tudták megszerezni kis házukat a Kállay (ma Bajcsy-Zsilinszky) utca egyik közepén... Hogy mi lett az eszköz- és árukészletükkel? Közismert, hogy ugyanabban az évben létesültek országszerte a szocialista Népművészeti és Háziipari Szövetkezetek... Nyilván nem a semmiből, hanem a Bözsike-féle kiskereskedők anyagi alapjain! A szövetkezet kétségkívül tiszta munkajogi viszonyokat teremtett, továbbítte és népszerűsítette a szörhímzések mintakincsét, de alapításuk árnyoldaláról, és hogy ki fizette a révést, nemigen lehet olvasni...

Férjem Tarján-vegen lakó nagymamája is bedolgozó volt, és mint annyi más 'háztartásbeli' asszony, ő is a Háziipari Szövetkezet által jutott önálló nyugdíjhoz, ami nagy szó volt, és szintén a szövetkezet érdeme. Mindig kész hálót kapott és azt hímezte önálló ízlés szerint; a rámára feszítés, a keményítés és a cakkozás a nagyapára maradt.

A pára a húszas-harmincas években föllefedezett és megmentett szörhímzéssel ellentétben a neccel a szövetkezet sem tudott mit

UGRAI KATA: A CSOKOLÁDÉSDOBOZ

Témakép: Sonkoly Tibor – Képzelt esti séta

kezdeni – senki nem ismerte föl benne a középkori, sőt a Tótkomlós környékén mostanáig használt főkötőket, reneszánszkori táblásan, hímzéssel kombinált terítőket és a Felvidékről megmaradt csodás lepedőszéleket... Nem volt, aki visszanyúlt volna érte a régmúltba – csak az elterjedt egyházi, és a 19-20. századi, jellegét veszített, polgári alkalmazásokat látták benne. Így a necc, a túrt és tiltott kulturális érték határán billegve, a szó szoros és átvitt értelmében kikopott a használatból. A hatvanas évektől épülő bérházakba, az új bútorokhoz már senki nem keresett necc terítőt, és olcsóbb volt a modern nejlon-függöny is mindenféle kézimunkánál! Hiába volt a neccnek négy-öt évtizedes reneszánsz Vásárhelyen, senki nem szövi már a hálót, és eltűntek a hímzórámák...

Mára azonban a hagyományörzés nemcsak a régmúlt népi hagyományainak megbecsülésére és rögzítésére törekszik, hiszen a még éppen belátható közelmúlt is rohamosan felejtésbe süllyed. Ezért igyekszem évek óta kutatni a necc történetét, visszaszerezni a hírnevét, hisz a necc itt annyi dolgos asszonynak adott több-kevesebb megélhetést. Eddigi munkám és dolgozatom a Néprajzi Társaság Tradíció Pályázatán emléket állít a ráma fölött görnyedő és a kereskedést irányító szorgalmas neccelő elődeinknek. Úgy érzem, a még összegyűjthető kézimunkákkal és segédeszközökkel, még inkább az első necckészítő tanfolyammal, amit Sándor Istvánné tartott a télen a Németh László Városi Könyvtárban, sikerült visszahozni a köztudatba e szinte elfeledett kézművességet. Azzal, hogy az ősi eredetű technika megmentésén túl vizsgálódásaimmal föltárult a háziipari szövetkezetek alapításának fonák oldala, némi elégtételt szerettem volna szolgáltatni hányatott életű és érdemtelenül elmarasztalt elneveknél.

Erőfeszítéseim nem maradtak visszhang nélkül: év elején a Hódmezővásárhelyi Értéktár Bizottság javaslatomra a sorban ötödikként, fölvette a necckészítést a város védendő kulturális értékei közé. Egy újonnan felismert, a múltban nagyon elterjedt mesterséget olyan, csaknem száz év óta számon tartott és elismert hagyománnyal bíró helyi jellegzetességek mellé, mint a gyapjúhímzés, a fazekasság és az olvasókörök. 37 éve Fejes Zsuzsiként jöttem el Vásárhelyről. Örvendek, hogy most visszaadhatok valamit a bőségesen kapott útravalóból azzal, hogy - a vásárhelyi hímzés megmentőjének, Dr. Wiener Tiborné Bakos Margitnak szavaival élve - „próbáltam életre kelteni... szóval és tettel, és írásban visszaadni az ősi örökséget az utódoknak.”

Benyhe Zsuzsanna

**ESZLÁRI BÖZSIKE CSALÁDJÁVAL ÉS BEDOLGOZÓIVAL
A RÁMA FÖLÖTT**

A hideg jobban érezteti velünk azt, ami nincs. A magányos, gyér fény hallgató lelkeket keresve kúszik a nehéz, tompa esti levegőben. Benéz minden ablakon, de nem lát mást, mint lehúzott redőnyöket. Mind elfoglalt, és senki se kíváncsi rá. Olyat keres, akit könnyen vihet, akit még érdekel a kinti élet. Aki mesél neki a benti létről, a melegről, a biztonság érzéséről. Megáll az ablakom előtt, odasimul a hideg üveghez, majd áthatol azon. Én ébren vagyok, és figyelem a fény betörését. Gyönyörű. Egészen álomszerű. Érdeklődő tekintetemet látva leül a párnám sarkára. Kérdőn nézek fel rá, majd a fény rávetődik a kezemre. Mintha hívna. Lássunk csodát, tévedjünk el együtt! Odasétálok az ablakomhoz, keresve bármilyen vicces kedvű fiataalt, aki nem tud aludni, és velem kíván szórakozni. De egy árva lelket sem láttam. Az utca üres volt, csak a köztéri lámpa fénye pislákolalt halványan. Úgysem tudok aludni, – gondoltam – egy kis levegő és mozgás pedig sosem árt. Leballagtam a recsegő falépcsőn, felhúztam a bundás csizmámat, kabátomat és kesztyűmet, a nyakamat pedig az újonnan kötött vastag sálammal rejtettem el. Kissé megcsapta az arcom a nyirkos levegő. Még így, hetvenegy évesen is képes vagyok megfelelni a sapkáról – mosolyodtam el magamban. A fény már várt: ott csücsült a házammal szemben álló padon, és ahogy észre vette, hogy rápillantok, felállt, ám azon nyomban el is tűnt. A bolond világ, megdörzsölttem mindkét szemem, biztos képzelődtem. Hirtelen erős szél rekedett, és megszedültem. Le kellett ülnöm a padra. Valamilyen tárgy hevert mellettem. Először távolról néztem, majd a kezembe vettem, és egyből eszembe jutott, mi is ez. A legkedvesebb tárgy gyermekkoromból, ami sajnos az idő múlása és a sok költözködés miatt elveszett kincseimből, de a szívből sohasem. Megtekertem e mintás csokoládésdobozt, a zene elindult, és újra boldog kisgyermeknek éreztem magam. Ezt a csodát még dédnagymamám adta nekem ajándékba, akivel igen nagy rendszerességgel találkoztam, és olyankor nem lehetett kirángatni az ő szobájából, mert órákon át tudtunk beszélgetni. Ő volt az, aki megfogta a kezem, és tudtam, hogy bízhatok benne, és ez a bizalom kölcsönös. Bármit elmondhattam neki, ő figyelmesen végighallgatott és tanácsokkal látott el. Bár mindig elmondta ugyanazt (ezt a szokását így öregkoromra én is átvettem), én századjára is szívesen végighallgattam, hogy hány kérője volt, és hogy a férfiak mennyire a lábai előtt heverték. Ő volt az első személy, akitől el kellett búcsúznom. Igen értékes, jószívű ember volt, olyasvalaki, akinek az emlékét őrizni szinte kötelező. A zene szűlt és én hagytam, hogy magával ragadjon, elvigyen jó meszszire. Láttam a dédnagymamám alakját kirajzolódni a sötét égbolt és a gyér fény játékos összekeveredésének ütközésében, láttam nevetni, táncolni fiatalon, kislányként, nagyobbként, láttam az első udvarlót, szerelmet, barátságokat. Láttam anyaként büszkén, láttam aggódni, sírni, ölelni és búcsúzni. Majd láttam ősz hajjal, nagymama- majd dédnagymamaként, fáradtan, betegen, járókerettel, és láttam ülni a kis széken, ahogy néz ki az ablakon, csodálva a fiatal élet szépségeit. Valami azonban soha nem változott: a csillogás a szemében ugyanaz maradt. Pajkosság, életöröm, vidámság, vakmerőség, bátorság, és a hatalmas szeretet. A szemei tekintélyt parancsoltak, mégis öleltek. A sok emlék belevágott a mellkasomba, és hagytam eltáncolni imádott dédnagymamám. Behunytam a szemem, és reméltem, legalább egy kicsit is olyan vagyok, leszek, mint ő. Lenéztem az ölembé, ám a zenélő csokoládésdoboz nem volt ott. Összeszorítottam a kezeim, majd megcsókoltam azokat, hogy az emlék még véletlenül se szaladjon ki onnan. Körbe-pillantottam, és arra eszméltem fel, hogy teljes sötétségben ülök egy hideg padon. Nagy nehezen felkeltem, és elindultam meleg otthonom felé. A legfelső lépcsőfoknál még egy utolsó pillantást vetettem hátra, hogy megbizonyosodjak arról, tényleg bolond vagyok-e. Beérve az előszobába, levettem holmijaimat, felballagtam a recsegő falépcsőn, az ablakom elé álltam, és figyeltem, ahogy a nap előtt lehajolnak a sötét esti színek, és az ég meleg színekben köszönti a falu lakóit.

Szentes, 2015.

Gaál Györgyi különdíjas

pacstírták cernaszálón — avagy a semmi ágán

Őszikék — Vers különdíj

kétezer-tizenégy szeptember huszonhetedikén délben
megtaláltam a választ
józsef attila
és hrabal úr
különös halálainak titkára
megvilágosodott ott
az ablakban billenőre állva
úgy hogy testem épp a holtpontra került
és ha a cernaszál nem tart meg már zuhanok
is lefele a harmadik emeletről le a betonra
mint hrabal úr a kórház ablakán galambetetés közben
józsef attila meg harninchárom évesen a vonat alá
hrabal úr kiröpült
másfél hónappal a nyolcvanharmadik születésapja előtt
irodalomtudósok és mindennemű életrajzírók
kétségbe vonják mindkét
halálnem véletlen és/vagy akaratlagos voltát
de ma én ott az ablakban
állva pont a holtponton
tisztán láttam mindkettejük szemében azt
a dilemmát
ami lejátszódott egy szempillantás alatt
merre lesz az elmozdulás és
úgy maradtam ott hogy ez végigfutott
valahonnan legmélyebbről indulva a gerincen átcikázva
a szembogár kellős közepében öltve testet
láttam mindketten ott fekszenek halálra zúzva
a kövezeten
/a patyolating fotója bemutatva a gát utca három alatt
a kórház-képen pedig hrabal úr patyolatágya/
józsef attilát négyszer temették el
először szárszón a község régi temetőjében
ahol sírja fölött hamarosan viharverten nézett ki a megszürcült
Fakereszt
temetésén a falu népén túl mindössze
egy maroknyi barát és kolléga volt jelen
hrabal urat már nem huncibálták halála után
mert őt a nyolcvankét év alatt
és nyilván én is zuhantam volna ha ott ülök a semmi ágán
ahol ők ültek
mikor dönteniük kellett volna
de nem tudtak dönteni mert
mindig egy adott helyzet egyetlen pillanata
az ami a vonat alá löki az embert vagy ki az ablakon
ha nem nyúlunk a cernaszál után
mert már pihenni akarunk megfáradtunk megtörettünk
és a nem cselekvés pedig nem lehet
véletlen és nem lehet elhatározás kérdése sem.

mitöbb előfordulhat az is hogy megkapaszkodnánk abban a cernaszálban
és mégis le- alá- mellézuhanunk
vagy a kövek és acélkerekek döntenek helyettünk

Tatabánya, 2015.

Őszikék
Vers III. helyezett

CsíkOS DIÁNA

kő-hamu-árny

tűz-teli füst száll
gyöngye virág
reszket a színed
sors fonalán

mennyei kő
el ha talál
fönn lebegő
röpke halál

mit hoz a szél?
könny a folyó
kő-hamu-árny
halkul a szó

árny-teli füst száll
gyöngye virág
illatos emlék -
kér a halál

Hódmezővásárhely, 2015.

Őszikék 21. század – Témakép

SZVET TAMÁS & TAKAHASHI ATSUKO

ONTAKESAN EMLÉKMŰ

ikebana, kő, kézzel készített kötél — kézzel készített mino washi papírból
20 x 30 x 300 cm

Őszikék 21. század – Témakép

ZOLTAI ATTILA
FÉL POHÁR ASZÚ GYERTYAFÉNYBEN
olaj, vászon, 60 x 80 cm

Valami baj van velem. Állok egy sír szélén, és gyönyörködöm a tavasz tombolásában. Már mosolyra is húzódna az arcom, mikor oldalba böknék. Nekem kell először göröngyöt dobnom az apám koporsójára, így illik. Bár ő sohasem élt illem szerint. Sok ismeretlen áll körülöttem, a faluban a kocsmá is bezárt, kíváncsiak. A kocsim összetapogatták a lurkók, csak a tévében láthattak ilyet. A pap odajön, részvétet nyilvánít, majd sorra az ünneplős feketébe öltözöttek. Jó ember volt, mondják. Valóban az volt? Ezt sem tudom róla.

Évek teltek el az utolsó találkozásunk, a nagy koncertje óta. Veszekedtünk, azt vágtam apám fejéhez, röhejes. Jóval elmúlt hatvan, olykor felturbózza magát némi anyaggal, és elhiszi, hogy úgy bírja a tempót, mint a rajongói, mit akar még a régi slágereivel - kiabáltam. Marakodtunk egész éjszaka. Aztán visszautaztam Hamburgba. Az unokája rá egy évre született, hívtam jöjjön, nem tette. Sok a dolga, be kell fejeznie a művét, elvonul valami nyugalmas helyre – mondta a telefonba.

A srácok nyüzsögnek és folyamatosan kérdezősködnek az autómról, na, legyen nekik, beülhetnek, legalább mutatják az utat a házig, ahol még soha nem jártam. Az ablakon kihajolva kiabálnak a falubélieknek, akár az övék volna ez az ezüst Porsche.

Úrágya, ez a hely neve, csak szőlő és szőlő minden domboldalon. Egy facsoportnál látok valami építményt, ahová már gyalogosan megyek. Nem meredek, mégis lassan lépdelek, mintha nem is akarnék odaérni. Körbejárom, kerülgetem, halogatom a bemenetelt. Hang nélkül fordul a kulcs, a fényről homályba lépők vaksága ér utol, várok, majd tágult pupillával körbenézek. Szóval ezt vette a gitárgyűjteménye legjobb darabjaiból. Akár egy skanzen házban volnék, faragott pad, hímzett párna, az asztalon cseréptál. Nem értem, apám mindig a tradíciókkal szembe ment. Kétségeimet a kedvenc Ginsberg verseskötete oszlatta el, mégis csak jó kulcsot kaptam a polgármestertől. Még két könyvet találok, egy bibliát és egy eredeti nyelvű Rousseau kötetet tele jelöléssel. Apám tudott franciául, érdekes.

Kíváncsiságom tápot kapva erősödött, most már alaposan kezdtem el nézelődni. Ahol megült a homály még két ajtót látok. Mint a Kékszakállú vára, jutott eszembe, tinédzserként elcipelte az operába. Fiam figyelj, sokat megtudhatsz most a nőkről - oktatott, akkor már vasárnapi apukaként. Számtalan kedvese, párja, élettársa és szerelme nevét nem jegyeztem meg, úgy véltem, arra a rövid időre minek. Bár a Zsizsire jól emlékszem, biztosan nem véletlenül zárta apám ránk a lakás ajtaját. Zsizi volt az első nőm, átvezetett a kamaszkorból a férfikorba, ön-bizalmam erősítette, kétségeim eloszlatta. Hálás vagyok érte, szép ajándék volt.

Az egyik ajtón nincs kilincs, csak egy gomb, benyitva egy izlésesen csempézett fürdőszobában találok magam. Matatok a pipereszekrényben, sehol semmi drog, csak sebtapasz, aranyérkenőcs és vérnyomáscsökkentő. Testi kínokról, betegségeiről nem beszélt. Férfiember nem nyávog, hallom a hangját, de taxival rohant velem a kórházba, egy kullancs miatt. Rend és tisztaság, talán járt hozzá takarító, biztosan egy fiatal nő a faluból.

Lassan alkonyodik, próbálgatom a kapcsolót, de nincs áram. Talán a vihar miatt, ami birkózik kint a diófával. A második ajtón kilincs, súlyosan nyílik. Zúdulnak rám a meglepetések, egy komplett hangstúdióba lépek be, a telefonommal világítok. Le fog így merülni, körbenézek, talán van elemlámpa a házban, de csak egy csomag vastag pincegyertyát találok. Stílusos, gyertyafény és szuper elektronika.

Kézzel írott kottahalmaz, szédülés fog el. Felveszem a szép testű klasszikus gitárt, olvasom a kottát, a hangszer húrjai feszesek, pontosak, mintha most hangolták volna. Már a második gyertyát gyűjtöm, és csak játszom és játszom az üzenetet. A hátamon már nedves az ing, kezemre csöppen arcomról könnyel kevert izzadságom.

Csak futó szemlére készültem, de már itt akarom tölteni az éjszakát is. Villan a lámpa, újból van áram. Tapló a nyelvem, jól esne valami tömény, nyitogatom a szekrényajtókat, sehol egy üveg. Valami pincefélét láttam kint a ház mögött, jut eszembe. Az áramszünetet okozó vihar csendes esővé szelídülve áztat, míg a pinceajtóval bajlódom. A fakó lámpafény palackok során csillan. Nézem az évszámokat, és egy 2002-es aszút ragadok nyakon, a búcsúkoncert éve.

Arany csordul a poharamba, nem illik hozzá a lámpafény, lekapcsolom és ismét gyertyát gyűjtök. Előveszek még egy poharat, félig töltöm, hozzá koccintom a magamét, akár a gazdája csak egy perce állt volna fel mellőle.

El kell majd döntenem, mi legyen a házzal, talán elhozom a fiam, ha nagyobb lesz.
Budapest, 2015.

AZ ÍRÓI HAGYATÉK ÁPOLÁSA

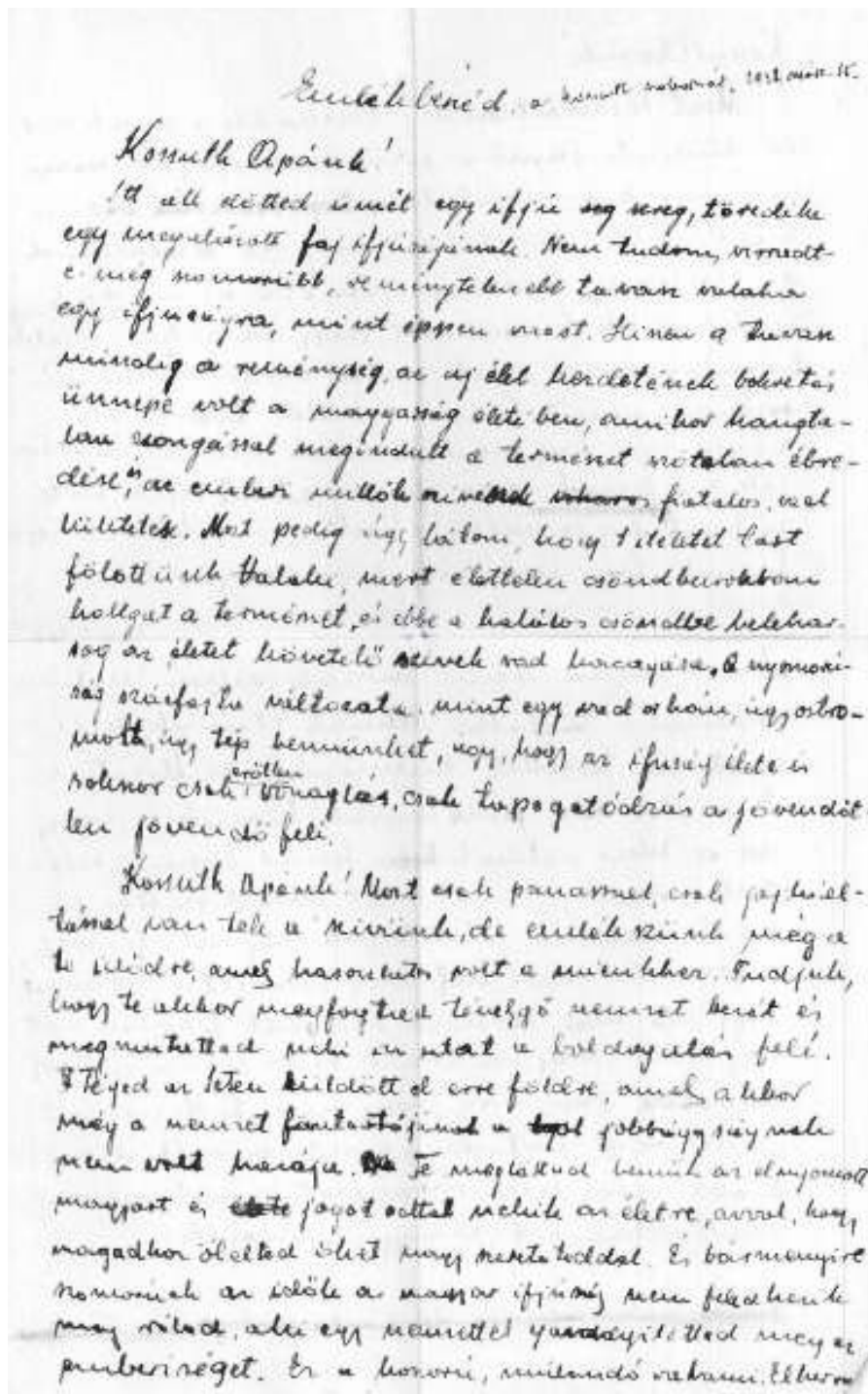
Kárász József író 1914. május 12-én Szegeden született, Hódmezővásárhelyen nőtt fel és gimnáziumi tanulmányait a Hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnáziumban végezte. Itt tett érettségi vizsgát 1932-ben, majd a sárospataki, a kolozsvári és a budapesti református teológián tanult tovább. Isten kifürkészhetetlen akaratából 1937-ben elhagyva az egyházi pályát, tanárnak készült, majd íróként, újságszerkesztőként, könyvtárosként, helytörténészként munkálkodott 1996. november 10-én bekövetkezett haláláig.

Tizenöt éve, hogy Édesanyámmal közösen életre hívtuk a Kárász József Alapítványt. Úgy gondoltuk, szükség lehet Hódmezővásárhelyen egy szellemi közösségre, amely hivatott ápolni az akkor négy éve eltávozott Kárász József író emlékét, emellett segíti életművének megismertetését.

Az alapítvány másik – nem titkolt – céljaként a magyarországi református lelkészképzés támogatását tűztük ki, hiszen Kárász József sem haraggal szívében vált meg a papi palásttól, hite és teológiai évfolyamtársaival kötött, életre szóló barátságai is tovább éltek. Eddig ugyan lelkészképzési támogatásért senki nem folyamodott, de ha erre a jövőben sor kerül, hiszem, hogy Isten gondoskodó áldása kirende-li a rávalót.

Már az alapításkor számítottunk rá, hogy ez az alapítvány a lététbe helyezett alapító összeg kamataiból nem fog megélni, az inkább csak példaértékkel bírhat, követőket, adakozókat toborozhat. Amíg az újdonság íze el nem múlt, csurrant is, csöppent is, meg nem gazdagodott tőle senki, de a banki számlavezetés költségeire egy darabig futotta belőle. Persze, nem egyedi eset ez, a kultúra művelésére egyre kevesebb jut. Talán nem is kellene erről beszélni, csak a teljességre törekvés írta velem ide.

Az alapítványnak kezdetben a Bethlen Gábor Református Gimnázium adott otthont, majd 2007-től a Németh László Városi Könyvtár. Természetesen a kuratórium is több alkalommal változott, remélem nem fog senki sem megsértődni amiatt, hogy nem sorolom fel név szerint valamennyi egykori és jelenlegi tagját. Hiszen nem a személyes érdemeikről szeretnék ezen a helyen megemlékezni, hanem arról, hogy Hódmezővásárhely olyan csodálatos hely, ahol Édesanyámmal mindig találtunk nem egy irodalomszerető és segítőkész embert, aki a napi kenyérkereset gondjai mellett önzetlenül felvállalta az alapítvány működtetését.

RÉSZLET KÁRÁSZ JÓZSEF 1932. MÁRCIUS 15-I HŐSÖK-NAPI BESZÉDÉBŐL

Az alapítvány, tán az eddigiekből is sejthető, nem gazdasági vállalkozás, hanem inkább egy szellemi közösség, amely magáénak tekinti a fenti célokat, és azon munkálkodik, hogy Kárász József író emléke ne merüljön feledésbe. Ezt szolgálták az iskolások számára meghirdetett, prózamondó- és novellairó pályázatok éppúgy, mint az irodalmi estek, megemlékezések, emlékkiállítások megszervezése.

Az alapítvány tevékenységét sosem kísérte hangos sajtóvisszhang. Ez nem baj. Édesapám is kerülte a gyakori nyilvános fellépéseket. A csöndet sokkal termékenyebb környezetnek

tartotta az alkotásra, hiszen az itt sarjadó ötletekből, gondolatokból, amíg nincsenek kitéve a nyilvánosság féltreértéseinek, még bármi lehet, bármi kinőhet. Nyilván egy író emléket szobron, egy utca névtábláján túl legeredményesebben az tarthatja fenn, ha műveit kézbe veszik az olvasók. Az alapítvány erre hivatott, és ezt kívánja segíteni a jövőben is.

Végezetül szeretném kérni az irodalomkedvelőket, hogy olvassák Édesapám könyveit, írásait! Olyan szeretettel olvassák, mint amilyen szeretettel Ő megírta azokat!

Iffj. Kárász József

A KÁRÁSZ JÓZSEF IRODALMI KÖR

Úton – A hétlépcsős hegyekig –

Fotó: Benák K.

Hódmezővásárhely irodalmi életének meghatározó alkotói közössége a Kárász József Irodalmi Kör.

A kör elnökét, fényesi Tóth Jánost, aki maga is jeles irodalmi alkotó, előadó és szervező, arra kértük, mutassa be a tevékenységüket.

A Kárász József Irodalmi kör 2007 februárjában, egyéni kezdeményezésre alakult.

Céljaink között szerepel:

- Kulturális értékek teremtése és értékközvetítés
- A magyar nyelv és kultúra ápolása, védelme
- A tagok részvételével szervezett közös programok keretében irodalmi műhely létrehozása
- Kulturális rendezvényeken való közreműködés
- Kölcsönös együttműködés más művészeti társaságokkal, szervezetekkel

Alapító elnökünk Fehér József író, költő, aki 2013-ban elnyerte a Magyar Kultúra Lovagja címet. Számos tagunk részesült már irodalmi tevékenységéért nívós elismerésekben. Műveink különböző országos kiadású antológiákban, folyóiratokban, illetve internetes portálokon is olvashatók.

Önzetlen támogatóink és magunk erejéből két éve *Vásárhelyi Körtánc* címmel összeállítást jelentettünk meg, melyben nemcsak tagjaink, hanem a velünk baráti kapcsolatban álló irodalmi szerveződések tagjainak művei is olvashatók. Találkozásaink rendszeresek az Algyői Tollforgatók és a fővárosi székhelyű Krúdy Gyula Irodalmi Kör alkotóival. Az említett találkozásokon túl, irodalmi közösségünk minden hónap második hétfőjén tart klubnapot, ahol felolvasásokra kerül sor, illetve azt követően nyílt rendezvényen vehetnek részt az érdeklődők, *Családi Tűzhely* néven. A sorozat címe sem véletlen, hiszen névadónk ilyen címen jegyzi egyik művét. Ezen alkalmak során egy-egy tagunk tart közérdeklődésre számot tartó témában ismeret-, és kultúraterjesztő kiselőadást.

Kárász József Pro Urbe-díjas író, Hódmezővásárhely Díszpolgára születésének 100. évfordulója alkalmából nagyszabású emlékünnepeket rendeztünk tavaly a Bessenyei Ferenc Művelődési Központban. Ezen a gálán városunk kiváló művészei, és fiatal tehetségek léptek fel, hogy tiszteljenek az író munkássága előtt. Az emlékévé lezárásaként, idén február 22-én a Magyar Kultúra napján pedig Kárász József életét bemutató kiállítás megnyitójára került sor városi könyvtárunk támogatásával.

Mi lehet célunk a jövőben? Hiszem, hogy értéket teremt minden ember. Hiszem, hogy léptünk, cselekedetünk nem lehet hiábavaló. Hiszem, hogy az ember egyik alapvető szükséglete egy közösséghez való tartozás, ahol elfogadják, elismerik, és cselekedetével ő maga is erősíti, építgeti azt. Amennyiben azt elérjük, hogy jelenlegi tizenhat tagunk fontosnak érzi a bevezetőben említetteket, és aktív részese lesz a jövőben is közösségünknek, sokat tettünk az alapszabályzatunkban leírtak megvalósításában. Ahogy egy családban felelős a szülő gyermeke fejlődéséért, eszközöket ad kezébe az életben való eligazodáshoz, úgy mindenki, aki magyarul írja le gondolatait felelős azért, hogy az el is jusson a címzetthez, jelen esetünkben az olvasóhoz. Szégyenlős betűvető embernek egyszor elfogy a tintája.

fényesi Tóth János

Talán kezdeném Paulo Coelho gondolatával, aki az *Alkimista* című könyvében egyfajta személyes történetről ír. Abban hisz, azt fejtegeti, hogy mindenkinek van egy személyes története (útja), melyet, ha megtalálunk, és azon haladunk, a világ-mindenség támogatását érezhetjük. Vagy – és ez nem mond elment az előzőnek, sőt! – idézhetném a nagy orosz író, Tolsztoj szerint az ember boldogságához két dolog szükséges. Az első, hinni az élet értelmében, a második, hogy meg kell találni azt. Csupa olyan gondolat, melyen órákig lehetne beszélgetni avagy vitatkozni. Olyan dolgokról van szó, melyeket magunk is megtapasztalhatunk, amennyiben a világ megismeréséhez, megértéséhez megtettük az első lépést: önmagunk megismerését, elfogadását. Na, ez utóbbiban sokunknak beletörök a mondásbeli biciskája! Ugyanis a teremtő erő nagy előrelátással úgy intézte el egyszer s mindenkorra a sorsunk, hogy világunkban mindennek létezik párja, ellentéte. Ez pedig – tegyük hozzá, hogy látszólag – nem segíti az Isten képmásait eligazodni ebben a csodálatos kavargásban, melyet életnek nevezünk.

Az egyén kizárólagos joga, hogy elhelyezze magát benne. Világunkban nincs egyenjogúság, csupán egyéni jogosság! Neveletésünk, társadalmi környezetünk, szociális háttérünk előnyeivel-hátrányaival, és – vallom – megszületésünk pillanatában megkapott csomagunkkal elindulunk az Úton. Iszonyú felfordulás van bennünk! Hitük és ellenhitük, tények és cáfolatok taposóaknáin között próbálunk előrelépegetni. Vannak támogatóink és vannak elrendrűkkerek. Vannak jó jelzések, és becsapósak. Igazságot (bizonyosságot) kell magunknak találnunk, hogy életünk utolsó percében se legyenek kétségeink Utunk értelméről! Hegel német filozófus és egyetemi tanár így fogalmaz egy helyen: „A valódi tragikum nem az igazság és az igazságtalanság, hanem az igazság és igazság közötti összetűzésben van. Ezt azonban nehéz elfogadni bárkinek is, aki csak egyetlen abszolút igazságot ismer, a magáét. Az ilyen ember sorsa a rettenetes. A tévedéstől és a beismeréstől.” Ki ne ismerne ilyen embert a környezetében? Ki ne ismerné az egyén személyiségének megsértéséig fennhangon vitázót? Ki ne ismerné a félelemtől cinikus mellébeszélést?

Mi dolgunk ebben a világban? Micsoda felvetés! Drámaírók, filmrendezők százai, filozófusok nemzedékei írták, gondolták, láttatták már saját szemszögükből mióta fajunk uralja (és megállíthatatlanul) pusztítja a Földet. „A történelem arra tanít meg bennünket, hogy az emberiség semmit sem tanul a történelemből.” – ez szintén Hegel gondolata. Meglehet, az emberiség kollektív sorsa a végső elpusztulás. De mi lesz addig? Hányan ismerik fel egyetlen nemes értelmét e káprázatnak (életnek), és lesz-e olyan erős a hangjuk, hogy körbeérje a bolygót, egy közös akarattá nemesítse a nyers és sokszínű ember-alapanyagot? Cselekedni jót, és szeretni. Jézusi? Demagóg? Én azt mondom, emberi! Aki ír, írjon, mert arra született, hogy az üzenetet átadja! Aki metszi a fát, ne csüggedjen, mert arra született, hogy szebb legyen a lélek! Aki gyógyít, soha ne fáradjon, mert ő arra született, hogy higgyünk! Aki fiatalon meghal, nyugodjon békében, mert ő arra született, hogy emlékeztessen minket! Nincs oktalan találkozás, hiábavaló élet!

Én? Írok, rendezvényeket szervezek, dallal üzenek. Hiszem, hogy erre születtem. Hiszem, hogy aki eljön a *Vásárhelyi Estékre*, annak ott kell lennie! Az okát csak ő tudja, de tudom, hogy kap valamit. Lehet csak egy szó az, de az lehet az ő személyes történetéhez a kulcsszó, mellyel már át tudja lépni a saját küszöbét! Mert anélkül senki nem jut fel a hétlépcsős hegyre.

fényesi Tóth János

EGÉSZ NAP KUTATNÁM ...

Egész nap
kutatnám,
ha nem vagy itt,

Szerelmünk
rejtező
alakjait:

Hangodban
simíthat,
mesél nekem;

versekben
álmokat
nekünk terem.

Tüzesebb
csillagként,
köztünk ragyog,

lépteink
ritmusán
ránk mosolyog.

Sötétben
karomba
fonja kezed,

szájamban
enyém lesz
csók-meleged...

Mintha egy
Egésznek
felét veszik,

nélküled –
tehozzád
merészkedik.

Magamban
velem van,
akárki lát...

nélküled –
Kullogó
Ballonkabát...

Hódmezővásárhely, 2015.

Sonkoly Tibor különdíjas

SZABÓ ERZSÉBET

EGYEDÜL VAGY

Ha karod a semmibe kapaszkodik,
lelkeden átfúj a szél,
és kacagva gúnyol a gondolat,
mikor nem tudod hová, merre,
üresen várod, hogy jöjjön az este,
mikor a barátok messze járnak,
s az emléknymok rád találnak, mint
gyermek a golyóval játszanak veled,
s hogy rosszabb is lehet,
hinni sem mered.

Mikor a szíved zörögve zakatol,
a csend körötted, üvöltve átkarol,
mikor Ég a Földdel összeszakad,
lyukat üt az Éneden,
és könnyed morzsolgatva merengsz
egy éneken,
mikor hit s nem hit kételye
dúl a lelkeden,
kérdések ezrei dübögnek szertelen,
forró válaszok égnek az agyadban,
üvöltve válaszolsz,
de mindig csak magadban.
Öleled a semmit, az eltűnő messzit,
közel a Magány, s a távolban Senki.

Tiszavárkony, 2015.

Sonkoly Tibor különdíjas

WILHELM JÓZSEF

KÖRFORGÁS

Lanyhuló Nappír,
vérzik az éj,
árnyékot vet a mélysötét,
indulás közben
valaki megérkezik:
dimenziók metszik
a sétáló lépteit,
nyári hőségtől
bódul a tér,
esti illatok,
játszó égi kék,
újra és újra
kivérzik az éj,
önmagába veszik a mélysötét,
valaki
el sem indul, meg sem érkezik:
dimenziók metszik
a sétáló lépteit,
bódul a tér,
nyár és hőség,
feketeségbe tágul
az égi kék,
sóhajtól vérzik
a mélysötét,
est után,
éj előtt,
tétova léptek
metszik az időt:
szétmarcangolt gondolatok
és szippantó űr
között
lépked
a lélek.

Doroszló, 2015.

Sonkoly Tibor különdíjas

Őszikék 21. század – Témakép

SONKOLY TIBOR
KÉPZELT ESTI SÉTA
olaj, farost, 64 x 47 cm

Őszikék 21. század – Témakép

ARANY-TÓTH KATALIN A TULAJDONOS

Tudás vagyok és hatalom.
A létet pénzben uralom.

Az értelem engem szolgál,
nélkülem még te sem volnál.

Munkát és kenyeret adok:
megélhetésre alapot.

Cserébe szolgálj és kövess,
hogy tőlem életet vehess.

Hódmezővásárhely, 2015.

SZURCSIK JÓZSEF

A TULAJDONOS

akril, olaj, vászon, 100 x 120 cm

